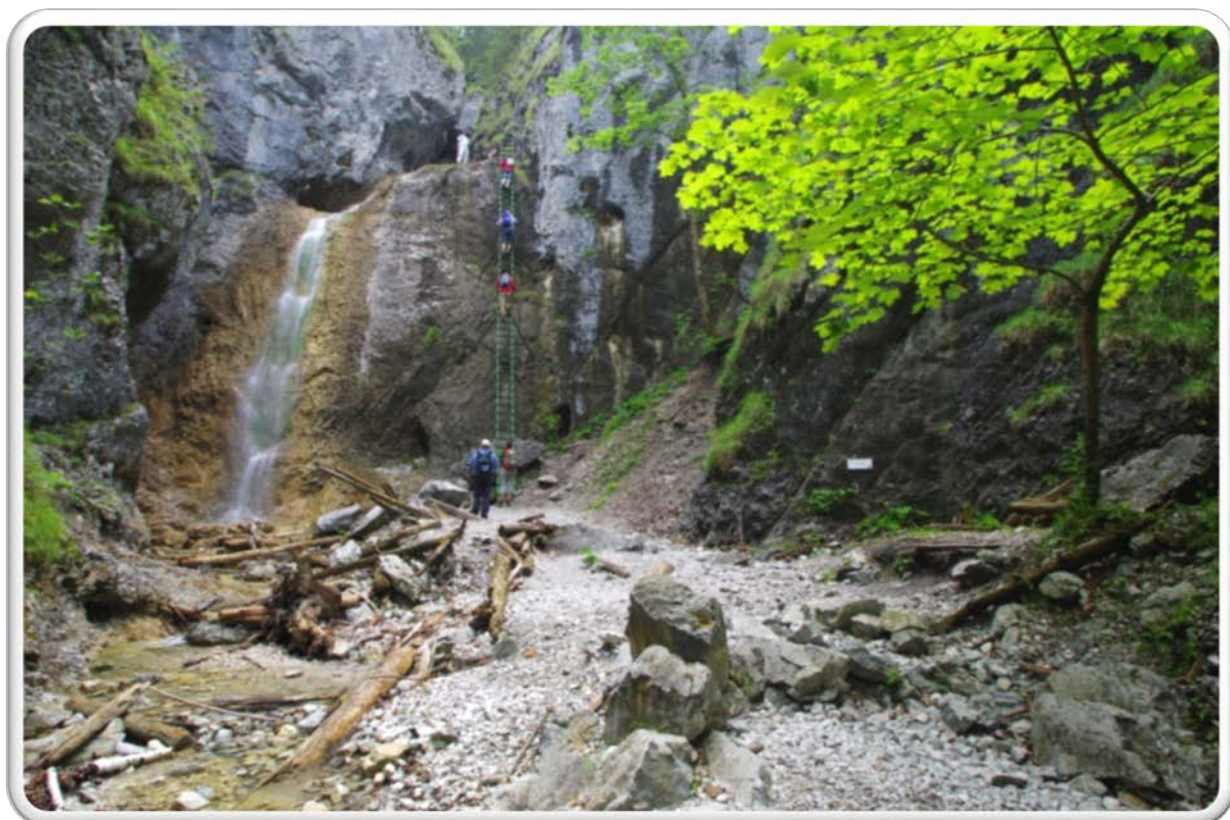

Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na obdobie rokov 2015 – 2020

výhľadovo 2025

Zadávatel':

Obec Stratená, www.stratena.net

Odborné vedenie procesu tvorby stratégie a zhotovenie dokumentu:

Karpatský rozvojový inštitút, Košice, www.kri.sk

Gestor spracovania a zostavenia dokumentu:

Ing. Zuzana Záborská, zástupkyňa riaditeľa, KRI, Košice

Na spracovaní stratégie spolupracovali:

Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj – Sever, Hlavná 171, 05 315 Hrabušice

Oblasťná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj, Obec Stratená 46, 049 71 Stratená

Správa Národného parku Slovenský raj, Štefánikovo námestie 9, 052 01 Spišská Nová Ves

Mestá a obce: Spišská Nová Ves, Dobšiná, Smižany, Spišské Tomášovce, Letanovce, Hrabušice, Betlanovce, Mlynky, Dedinky, Stratená, Vernár, Hnilčík

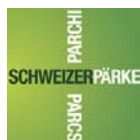
Neprešlo jazykovou úpravou.

Dokument je vypracovaný v rámci projektu „SLOVENSKÝ RAJ - Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská ľadová jaskyňa“, finančne podporeného z Programu Švajčiarsko – Slovenskej spolupráce.

Realizátor projektu : Obec Stratená

Partneri projektu: „Slovenský raj - Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská ľadová jaskyňa“

A Swiss-Slovak project supported by the Swiss Contribution to the enlarged European Union.

www.swiss-contribution.sk

Obsah

1	ÚVOD.....	4
2	POSTUP VYPRACOVANIA STRATÉGIE	6
2.1	SPRACOVANIE ANALYTICKEJ ČASTI	9
2.2	SPRACOVANIE STRATEGICKEJ ČASTI	10
2.3	KOMUNIKÁCIA PROCESU TVORBY STRATÉGIE.....	12
3	VÝCHODISKÁ PRE STRATÉGIU	14
4	VÍZIA, POLITIKA A CIELE	16
4.1	VÍZIA SLOVENSKÝ RAJ 2025.....	16
4.2	POLITIKA A CIELE ROZVOJA ÚZEMIA.....	17
5	PROGRAMY ROZVOJA ÚZEMIA SLOVENSKÝ RAJ S DÔRAZOM NA ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU	19
5.1	PROGRAM 1: DOSTUPNOSŤ, MOBILITA A KVALITNÉ CESTY V TURISTICKEJ DESTINÁCIÍ NP SLOVENSKÝ RAJ.....	21
5.2	PROGRAM 2: BEZPEČNE V SLOVENSKOM RAJI.....	24
5.3	PROGRAM 3: INFRAŠTRUKTÚRA, VYBAVENOSŤ A ESTETIZÁCIA SÍDIEL A STREDÍSK CR V TURISTICKEJ DESTINÁCIÍ NP SLOVENSKÝ RAJ	27
5.4	PROGRAM 4: ADAPTOVANIE SA NA DOPADY ZMENY KLÍMY V TURISTICKEJ DESTINÁCIÍ NP SLOVENSKÝ RAJ.....	32
5.5	PROGRAM 5: KRAJINÁRSKE HODNOTY ÚZEMIA NP SLOVENSKÝ RAJ V TURISTIKE	34
5.6	PROGRAM 6: ATRAKTÍVNA PONUKA CR V DESTINÁCIÍ NP SLOVENSKÝ RAJ A JEJ PROPAGÁCIA.....	37
5.7	PROGRAM 7: VEDOMOSTI, ZRUČNOSTI A INFORMÁCIE AKO NÁSTROJ SKVALITŇOVANIA SLUŽIEB NÁVŠTEVNÍKOM V DESTINÁCIÍ NP SLOVENSKÝ RAJ	43
6	PRÍSPEVOK STRATÉGIE K PLNENIU RELEVANTNÝCH STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV	47
6.1	SÚLAD S PHSR KOŠICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA.....	47
6.2	SÚLAD SO STRATÉGIU ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU SR DO ROKU 2020	50
7	IMPLEMENTÁCIA STRATÉGIE SLOVENSKÝ RAJ.....	53
8	ODPORÚČANIA K ZLEPŠENIU PLÁNOVACÍCH A REALIZAČNÝCH PROCESOV V ÚZEMÍ SLOVENSKÝ RAJ....	58

1 Úvod

Stratégia je produktom strategického plánovania. A...

...“ *Strategické plánovanie je súbor postupov a nástrojov na prijímanie účinných rozhodnutí, ktoré povedú k splneniu stanovených cieľov, ale nie je to všetiek na riešenie problémov.*

Strategické plánovanie je udalosťou v danom čase a je určené na to, aby pomohlo spoločne znášať zodpovednosť za budúcnosť, budovať konsenzus o budúcnosti a navrhovať stratégie napredovania“.

„Plány, programy i projekty sa neuskutočňujú samy a automaticky. Ani vždy nevyhnutne tak, ako to ich autori zamýšľali. Skôr je to tak, že realizácia a uskutočniteľnosť plánov a zmien je typicky zložitým a neprehľadným procesom, ktorého sa zúčastňuje veľa hráčov, ktorí majú množstvo komplementárnych, vzájomne si konkurujúcich a často protichodných záujmov.“

John Bryson

Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na obdobie rokov 2015 – 2020, výhľadovo 2025 je vypracovaná v rámci projektu „**Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská ľadová jaskyňa**“¹, finančne podporeného z Programu švajčiarsko – slovenskej spolupráce 2007 - 2013, ktorého prijímateľom a realizátorom je Obec Stratená s partnermi, ktorými sú Mesto Dobšiná, Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj – Sever, Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj (ďalej OOCR Slovenský raj) a švajčiarsky partner Sieť švajčiarskych národných parkov vo Švajčiarsku.

Vymedzeným územím pre stratégiu je **územie vymedzené hranicami ochranného pásma Národného parku Slovenský raj.**

Cieľom Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na obdobie rokov 2015 – 2020, výhľadovo 2025 (ďalej len Stratégia) je podľa zadania:

„vytvoriť podmienky a zabezpečiť cielený, dlhodobý, komplexný a synergický rozvoj územia NP Slovenský raj, ovplyvňujúci všetky oblasti života, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachová možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom nezníži rozmanitosť prírody a zachová prirodzené funkcie ekosystémov a bude rešpektovať hodnoty prírody“.

Názov a obsah Stratégie Slovenský raj vychádza z viacerých dôvodov:

1. Cestovný ruch je odvetvie s obrovským rozvojovým potenciálom územia Slovenského raja popísanom vo viacerých rozvojových dokumentoch na lokálnej, regionálnej i Slovenskej úrovni

¹ Projekt je realizovaný v období 2012 – 2014 a jeho cieľom je „mobilizácia vysokého potenciálu cestovného ruchu v NP Slovenský raj a príľahlých oblastiach a trvalo udržateľný rozvoj tejto zaostávajúcej lokality prostredníctvom založenia oblastnej organizácie cestovného ruchu v NP Slovenský raj – klastra cestovného ruchu a vybudovania služby s vysokým dopytom - Turistického informačného centra v atraktívnej lokalite pamiatky UNESCO Dobšinskej ľadovej jaskyne.“

(Rozvojové programy obcí, regiónov, územné plány obcí, regiónov, KURS 2011, Stratégia rozvoja CR Slovenska).

2. Stratégia je vypracovaná ako jeden z výstupov projektu „Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská ľadová jaskyňa“ zameraného na podporu rozvoja cestovného ruchu².

3. Takmer súbežne (v roku 2014), pre takmer totožné územie a pre takmer tie isté subjekty, bola vypracovaná Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj (2014) v rámci projektu Mesta Spišská Nová Ves „Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“³. Táto marketingová stratégia je zameraná na ponuku CR, jej zviditeľnenie a predaj a svojim obsahom tak tvorí „podmnožinu“ Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj CR. Podmienkou zadávateľa bolo, aby oba dokumenty na seba nadväzovali a vytvárali celok.

Odberateľom zákazky Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020 (2025) je Obec Stratená, ako prijímateľ a realizátor projektu spolu so svojimi partnermi projektu Združením obcí Mikroregión Slovenský raj – Sever a Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Slovenský raj (OOCR Slovenský raj).

² Slovenskí partneri projektu: Obec Stratená, Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj Sever, Mesto Dobšiná, Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj.

³ Partneri projektu: Mesto Spišská Nová Ves, ako prijímateľ finančného príspevku a realizátor projektu a Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever.

2 Postup vypracovania stratégie

Stratégia sa začala spracovávať až v záverečnej etape realizácie projektu od začiatku marca 2014, teda proces jej tvorby a komunikácie so zainteresovanými subjektmi v 3-och krajoch, 4-och okresoch a 18-tich obciach Slovenského raja trval len cca 8 mesiacov, pričom plánovacie procesy napr. len pre jedno väčšie okresné mesto štandardne trvajú 12 – 14 mesiacov i viac, teda viac ako jeden rok.

Toto konštatovanie je potrebné v postupe a metodike prípravy stratégie uviesť s ohľadom na široko a ambiciózne definovaný cieľ stratégie (viď. Úvod) pre rozvoj celého územia NP Slovenský raj, ktorý nie je administratívnou regionálnou rozvojovou jednotkou, nie je regiónom s vybudovanou samostatnou rozvojovou a rozhodovacou štruktúrou.

Na viac rozvoj územia Slovenský raj, podľa spresnenia zadania, bolo potrebné viac špecifikovať na podporu rozvoja cestovného ruchu a tiež zabezpečiť kompatibilitu s vypracovanou Marketingovou stratégiou destinácie NP Slovenský raj (2014). Zadaním a očakávaním za stanovený čas cca 8 mesiacov bolo, že Stratégia Slovenský raj

- má byť nástrojom pre rozhodovanie o rozvoji územia s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na úrovni 18 tich obcí a ich združení (Mikroregión Slovenský raj), 3 regiónov,
- má byť nástrojom pre činnosti OOCR Slovenský raj a ďalších profesijných organizácií pôsobiacich v regióne,
- má byť rámcom pre činnosti a aktivity hospodáriacich subjektov v území (lesohospodári, poľnohospodári, vodohospodári...), podnikateľov v cestovnom ruchu, ako aj rámcom pre spravovanie územia z hľadiska záujmov ochrany prírody a krajiny,
- má byť podkladom aj pre zosúladzovanie aktivít ochrany a využívania územia NP Slovenský raj.

Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na obdobie rokov 2015 – 2020, výhľadovo 2025 je strednodobým rozvojovým dokumentom viac sektorovo zameraným na rozvoj cestovného ruchu a vzhľadom na veľkosť územia (cca 20 tis. ha v 3 krajoch a 18-tich obciach) a rozsah rozvojových tém a priorít napĺňa charakteristiky **Master plánu**.

Je to dlhodobější plánovací dokument (na 10 rokov), ktorý určuje rámec a kľúčové faktory rozvoja územia. Tento plán reflektuje víziu rozvoja regiónu vytvorenú v otvorenom procese. Syntetizuje ciele a aspiráciu verejnosti (vrátane podnikateľskej sféry) a verejnej správy pre rozvoj územia, dáva im formu a spôsob ich napĺňania. Vychádza z hlavných sociálnych, ekonomických a environmentálnych výziev (slabých stránok, ohrození a príležitostí), ktorým v rozvoji územia treba čeliť či zamerať sa na ne a určuje stratégiu, ako ciele či aspirácie naplniť. Dáva základné smerovanie pre všetky ďalšie detailnejšie územné, či sektorové rozvojové dokument, ako aj pre procesy rozhodovania verejnej správy.

Stratégia napĺňa typické oblasti Master plánu ako sú:

- Mobilita a doprava (spôsob a všetky koridory, ktorými sa ľudia a tovary premiestňujú),
- Verejné zariadenia a služby (sociálne, zdravotné, kultúrne, školské, bezpečnostné),
- Parky, otvorené priestranstvá, zeleň,
- Ekonomický rozvoj (ako môže územie svojimi charakteristikami a službami podporovať existujúce podniky či prilákať nové investície),

- Podmienky využívania územia (na základe fyzickej a environmentálnej analýzy, ako aj rozvojovej vízie).

Postup a metodika spracovania Stratégie vychádza zo zadania objednávateľa – Obce Stratená, ako aj z predpokladu, že Stratégia je otvorený dokument a bude sa, podľa vopred stanovených pravidiel, priebežne dopĺňať a aktualizovať.

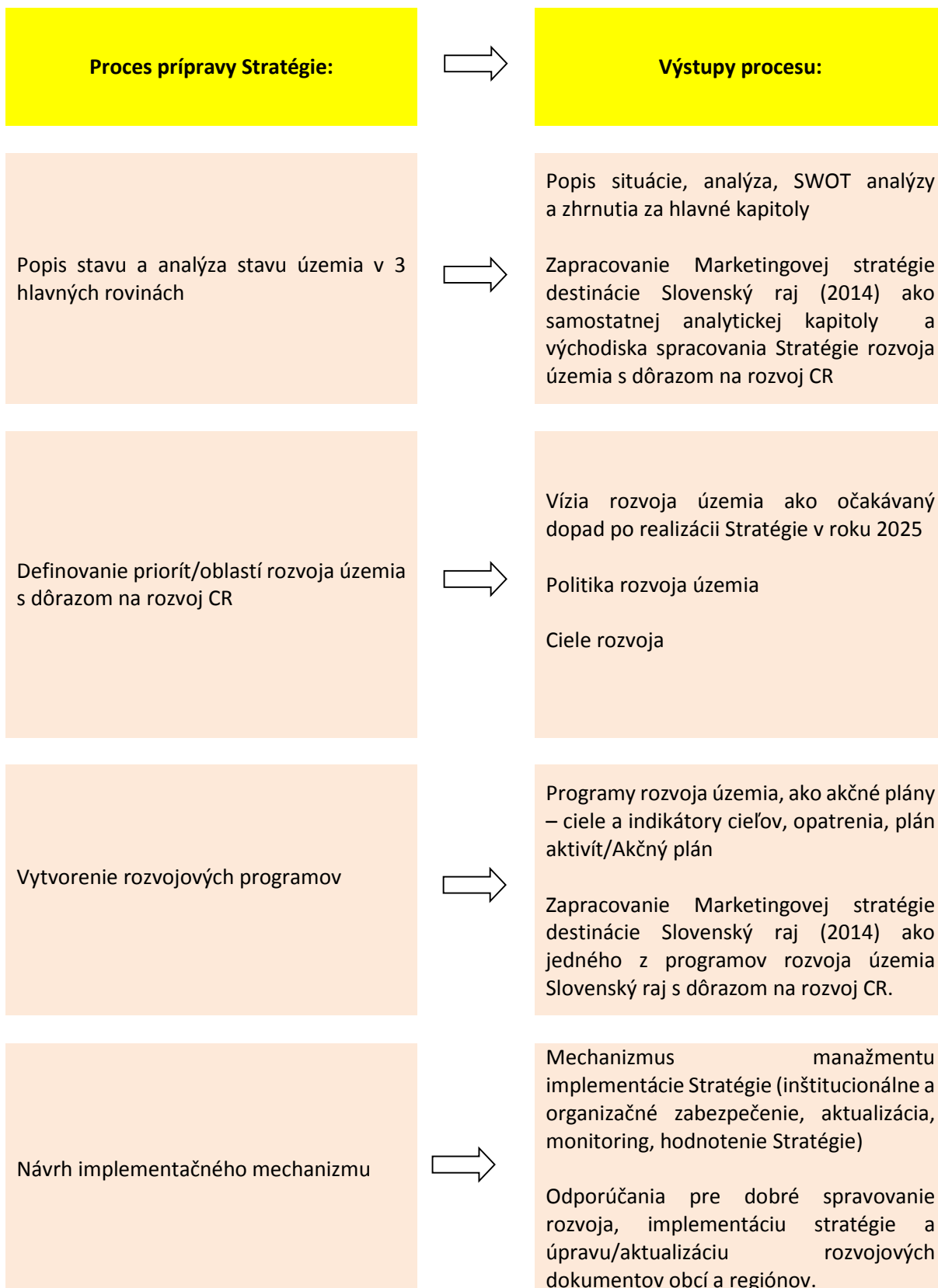
Stratégia sa štandardne skladá z častí:

1. analytickej,
2. strategickej,
3. implementačnej

a obsahuje aj časť **odporúčaní** pre dobré spravovanie rozvoja územia, implementáciu stratégie i aktualizáciu rozvojových dokumentov platných pre územie Slovenského raja na lokálnej a regionálnej úrovni.

Oblasti, ktoré boli podľa zadania predmetom situačnej analýzy, návrhu stratégie i implementačného mechanizmu stratégie boli:

- a) rozvoj sídel,
- b) cestovný ruch,
- c) ochrana prírody a krajiny, životné prostredie,
- d) lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, vodné hospodárstvo,
- e) dostupnosť destinácie a dopravná a technická infraštruktúra,
- f) bezpečnosť návštevníkov, protipovodňová ochrana, riešenie mimoriadnych udalostí a požiarnej ochrana,
- g) vzdelanie a rozvoj ľudských zdrojov (ako nástroj implementácie stratégie).

Napriek tomu, že existujú základné metodické rámce na vypracovanie strategického rozvojového dokumentu, samotné kroky, resp. ich poradie, forma, detailnosť spracovania závisia od prijatej rozvojovej filozofie tých, ktorým bude Stratégia slúžiť.

Vychádzajúc z určeného cieľa stratégie, filozofiou pre spracovanie analýzy i definovanie Stratégie je postavenie a vnímanie územia Slovenského raja v jeho 3 hlavných rovinách/pozíciách:

Obr. 1: Tri roviny vnímania územia Slovenského raja

1. **Slovenský raj ako územie, v ktorom sa žije/** územie pre život a prácu v 18tich obciach, ktorých katastrálne územia sa nachádzajú v území NP Slovenský raj a v jeho ochrannom pásme.
2. **Slovenský raj ako chránené územie – Národný park Slovenský raj**, ktoré je nie len regulatívom rozvoja územia (podmienky ochrany prírody), ale aj potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu a ďalších hospodárskych činností, najmä lesníctvo a poľnohospodárstvo.
3. **Slovenský raj ako turistická destinácia** v hraniciach národného parku (druhého najviac navštevovaného národného parku z deviatich na Slovensku) i širšieho okolia najmä Spiša, Gemera i Horehronia.

Toto hlavné troj – postavenie a rola Slovenského raja je zároveň vymedzením platformy pre vybudovanie partnerstva aktérov rozvoja tohto územia – verejná správa (štátna správa a samospráva), podnikateľský a neziskový sektor pôsobiace v území (viac v implementačnom mechanizme stratégie).

2.1 Spracovanie analytickej časti

Analytická časť je spracovaná v 3 základných kapitolách podľa vyššie uvedenej filozofie a popisuje stav územia v stanovených oblastiach na základe

- zverejnených, ale aj nezverejnených dostupných štatistických údajov a ďalších potrebných informácií, mnohé v trendoch za obdobie rokov 2009 – 2013; ak to bolo možné a relevantné, boli údaje zbierané za ostatných päť rokov za účelom sledovania medziročného vývoja jednotlivých parametrov v danej sledovanej oblasti/sledovanom ukazovateli rozvoja,
- podkladov obcí a ich združení (informácie, dokumenty, projekty, skúseností),
- územných plánov a PHSR obcí a regiónov,
- podkladov a konzultácií so zástupcami Správy NP Slovenský raj,
- stratégií a koncepcií vypracovaných pre územie Slovenského raja od roku 2005,
- konzultácií s podnikateľským sektorom, lesohospodárskymi subjektmi, agroturistickými subjektmi, vodohospodármi, HZS SR, subjektmi požiarnej ochrany, subjektmi PZ SR, zástupcami rybného hospodárstva,
- konzultácii so zástupcami Košického samosprávneho kraja, najmä v oblasti územného plánovania a v oblasti rozvoja dopravy a mobility v území Slovenského raja,
- konzultácií so zástupcami mesta Spišská Nová Ves a spracovateľmi Marketingovej stratégie destinácie NP Slovenský raj (2014) s cieľom vyvarovania sa duplicity a zakomponovania marketingovej stratégie do tejto, obsahom a zameraním širšej, stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj CR.

Vybrané oblasti majú vypracovanú SWOT analýzu. Priaznivý, alebo nepriaznivý stav, či vývoj v danej oblasti rozvoja územia s dôrazom na rozvoj CR, alebo veľká odlišnosť v porovnaní s referenčnými hodnotami, boli identifikované v **zhrnutiach** za každou z 3 hlavných kapitol analytickej časti ako rozvojové výzvy - problémy, potreby, príležitosti - ako podklad pre vypracovanie strategickej časti.

Vzhľadom na podmienku zadávateľa, aby Stratégia Slovenský raj a Marketingová stratégia destinácie NP Slovenský raj (2014) neboli duplicitnými koncepčnými dokumentmi a aby vytvárali celok, je v analytickej časti marketingovej stratégie venovaná samostatná kapitola ako výber údajov, informácií a popisov z nej vyplývajúcich relevantných pre stratégiu rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu.

Analytická časť tvorí Prílohu A stratégie.

2.2 Spracovanie strategickej časti

Kľúčová časť obsahu stratégie pozostáva z definovania:

- Vízie,
- Politiky a cieľov rozvoja,
- Návrhu implementácie stratégie.

Vízia Slovenský raj 2025 je popis očakávaného stavu rozvoja územia a cestovného ruchu v území Slovenský raj na konci platnosti rozvojového dokumentu, ako očakávaný stav po realizácii stratégie:

Pre tvorbu Vízie 2025 v stratégii boli inšpiráciou vízia Stratégie rozvoja CR regiónu NP Slovenský raj z roku 2009⁴ i vízia definovaná v Marketingovej stratégii destinácie NP Slovenský raj (2014)⁵.

Zásadou je, že jedno územie má mať jednu víziu rozvoja, na viac, keď obe stratégie (Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj CR a Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj) sú dokumentmi na to isté plánovacie obdobie 2015 - 2020. Zainteresované subjekty na komunikácii a tvorbe stratégie sa zhodli, že vízia definovaná v marketingovej stratégii bude súčasťou pre víziu širšej stratégie rozvoja územia s dôrazom na rozvoj CR doplnenej o očakávaný stav v oblastiach s vplyvom na rozvoj cestovného ruchu.

Vízia je formulovaná tak, aby motivovala všetkých, ktorí prispievajú, resp. budú prispievať k jej naplneniu, a aby sa stala horizontom 2025 pre široké spoločenské vyhodnotenie naplnenia cieľov stratégie.

Politika rozvoja, teda stanovenie smerovania, cieľov a zásad realizácie rozvoja územia s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu:

Smerovanie rozvoja územia je vyjadrené 7mymi cieľmi, ktoré ovplyvnia rozvoj územia Slovenský raj a rozvoj CR v destinácii NP Slovenský raj.

Aby sa dali zhodnotiť plánované výsledky - ciele (plánovaná kvalitatívna, či kvantitatívna zmena v danej oblasti) boli pre každý cieľ navrhnuté **indikátory**, ktoré sú reprezentatívne, jednoducho merateľné a porozumiteľné.

Spracovanie implementačnej časti stratégie:

Ako základ implementácie stratégie boli vypracované a zostavené **Programy rozvoja územia**.

Priority/oblasti rozvoja územia boli rozpracované do Programov rozvoja, ktoré sú logickou štruktúrou ako budú ciele a opatrenia rozvoja napĺňané. Sú rámcom pre plnenie konkrétneho cieľa rozvoja územia a cestovného ruchu. Stratégia má 7 rozvojových programov s definovanými 7mymi cieľmi.

Stratégia Slovenský raj je svojim cieľom a obsahom široko ponímaný i spracovaný rozvojový dokument a z hľadiska plnenia povinností a zodpovedností za realizáciu stratégie a plnenie cieľov rozvoja prekračuje hranice jednej organizácie.

Navrhnutá implementácia stratégie prostredníctvom realizácie Programov (ako súbor inštitucionálnych, organizačných, administratívnych, právnych krokov/úloh) je mechanizmom (implementačným mechanizmom) ako dostať Stratégiu Slovenský raj do činnosti viacerých organizácií a zainteresovaných subjektov – aktérov rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj CR (štátna ochrana prírody, obce, samosprávne kraje, hospodárske subjekty, podnikateľské subjekty...).

⁴ „Národný park Slovenský raj je na Slovensku i v zahraničí uznávanou turistickou destináciou, známou vysokým štandardom poskytovaných služieb a všestranne rozvinutou turistickou infraštruktúrou, dokazujúcou, že aktivity cestovného ruchu a rešpektovanie princípov trvalo-udržateľného rozvoja a ochrany prírody sa vzájomne nevylučujú, ale naopak môžu významne prispieť k rastu ekonomickej sily regiónu, a kde sa návštevník cíti naozaj ako hosť a preto sa tam rád vracia.“

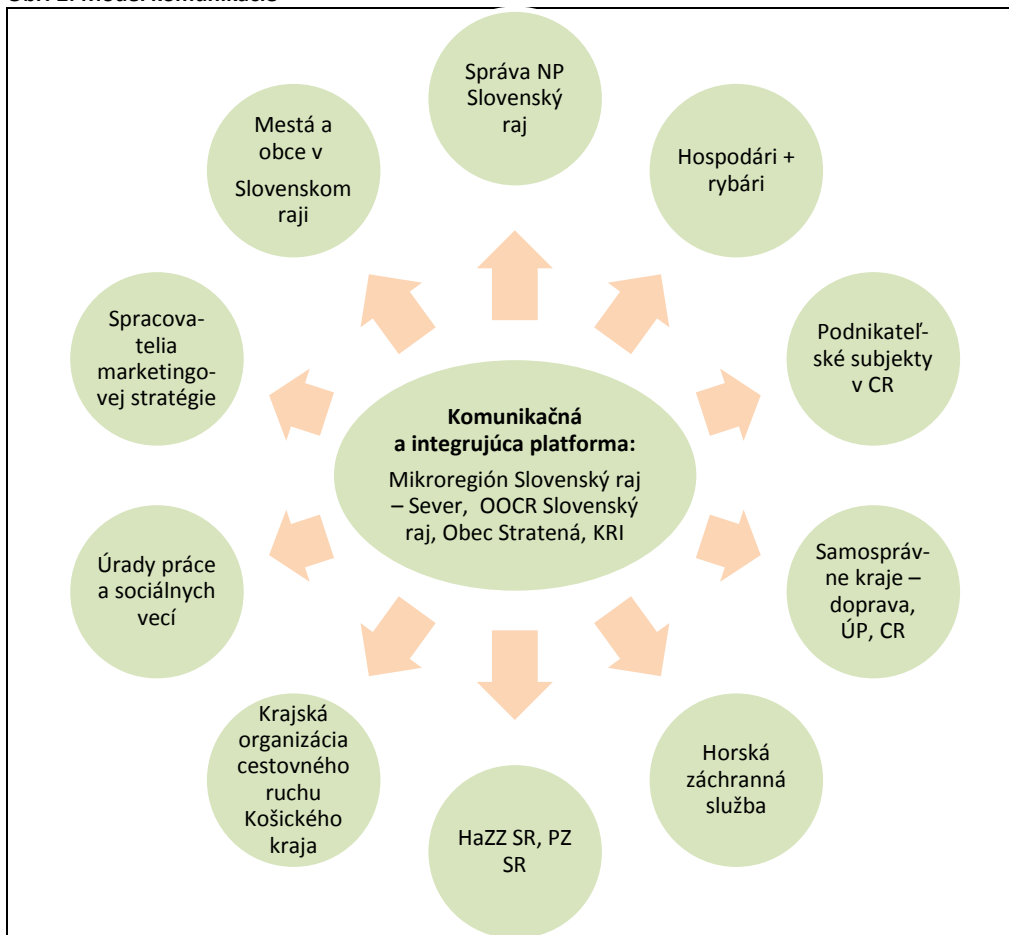
⁵ „Destinácia Slovenský raj nie len ako výletná turistická destinácia, ale hlavne dovolenková a zážitková destinácia, ktorú navštívi o 20% viac turistov ako v roku 2013“.

Návrh implementačného mechanizmu stratégie prostredníctvom Programov s návrhom určenia gestorov a spolupracujúcich subjektov za plnenie cieľa, konkrétnych opatrení a/alebo aktivít bol prerokovaný so zástupcami OOCR Slovenský raj a Mikroregión Slovenský raj – Sever ako účastníkmi komunikačných stretnutí v procese tvorby Stratégie Slovenský raj.

2.3 Komunikácia procesu tvorby stratégie

Jedným z princípov tvorby stratégie bolo, že proces bude interaktívny, vedený participatívnym spôsobom so zainteresovaním/zapojením relevantných aktérov rozvoja územia Slovenského raja s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu. Do procesu boli aktívne zapojení :

Obr. 2: Model komunikácie

Komunikácia a konzultácie k tvorbe stratégie prebiehali v skupinách na viacerých pracovných a konzultačných stretnutiach:

1. Ochrana prírody a krajiny (Správa NP Slovenský raj),
2. Marketingová stratégia a jej prepojenie/kompatibilita so stratégiou (Mesto Spišská Nová Ves a dodávateľ spracovania Marketingovej stratégie destinácie NP Slovenský raj),
3. Územné plánovanie rozvoja regiónov (KSK),
4. Dopravná infraštruktúra a mobilita na úrovni regiónu (KSK),

5. Cestovný ruch na úrovni regiónu (KSK, KOČR),
6. Obce nachádzajúce sa v území NP Slovenský raj a jeho ochranného pásma,
7. Podnikatelia v CR,
8. OOCR Slovenský raj,
9. Združenie obcí Mikroregiónu Slovenský raj – Sever.

A zároveň na 5 širších plánovaných komunikačných stretnutiach s účasťou zástupcov miest a obcí Slovenského raja, Mikroregiónu Slovenský raj, OOCR Slovenský raj, podnikateľov v CR, lesohospodárov, horskej služby, požiarnej ochrany, policajného zboru SR, KOČR košický kraj, turistických informačných centier:

- jedno (1) úvodné stretnutie o vzájomnom oboznámení sa o procese, komunikácia hlavných problémov, čo potrebuje zmenu v území Slovenského raja vo väzbe na rozvoj cestovného ruchu,
- dve (2) prezentácie analytickej časti pre zainteresované subjekty pôsobiace na juhu a na severe Slovenského raja,
- jedno (1) stretnutie s predstavením záverov a zhrnutí z analýz ako podkladu pre tvorbu stratégie, ako aj s predstavením návrhu štruktúry stratégie a implementačného mechanizmu,
- jedno (1) stretnutie k prezentácii a diskusii návrhu štruktúry stratégie a návrhu rámca pre implementáciu stratégie.

Návrh stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na roky 2015 – 2020, výhľadovo 2025 bol prezentovaný na Konferencii k 50.výročiu ochrany územia NP Slovenský raj v septembri 2014 aj s účasťou zástupcov Ministerstva ŽP SR.

Komunikačné aktivity boli priestorom pre integrovanie záujmov a zámerov v území Slovenského raja.

Cieľom postupu a použitej metodiky bolo, aby vznikla stratégia, ktorá je výsledkom systematického, odborného, otvoreného a participatívneho procesu, do ktorého boli zahrnuté, okrem faktografických poznatkov, aj osobná a inštitucionálna znalosť regionálneho a lokálneho prostredia, a ktorá motivuje k spolupráci kľúčových aktérov rozvoja územia pre podporu rozvoja CR.

3 Východiská pre stratégiu

Východiskami pre definovanie Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020 (2025) boli:

- **Platné koncepcné a rozvojové dokumenty** na miestnej, regionálnej i národnej úrovni relevantné pre územie Slovenský raj, NP Slovenský raj:
 - **Program starostlivosti o Národný park Slovenský raj,**
 - **Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja** 14 tich miest a obcí (PHSR),
 - **Územné plány VUC** 3 krajov, 15 tich miest a obcí (ÚP),
- **Marketingová stratégia destinácie NP Slovenský raj, (2014),**
- **Stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2020,**
- **Ďalšie sektorové koncepcie a stratégie** vzťahujúce sa na územie Slovenského raja:
 - Konceptia rozvoja cestovného ruchu v KSK na roky 2005 – 2009 (2005),
 - Stratégia rozvoja vidieka subregiónu NP Slovenský raj pre obdobie 2007 – 2013 (2008),
 - Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Národného parku Slovenský raj (2009),
 - Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v KSK (2012),
- **Analytická časť stratégie** - samostatne spracovaná (Príloha A stratégie) pre každú oblasť rozvoja územia s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu s informáciami a údajmi v trendoch za posledné roky 2009 – 2013, **najmä SWOT analýzy a zhrnutia/hlavné zistenia v 3 hlavných oblastiach:**
 - *Slovenský raj, miesto pre život*
 - *Národný park Slovenský raj*
 - *Turistická destinácia NP Slovenský raj*
- **Komunikácia procesu tvorby a expertíza** zainteresovaných subjektov do komunikácie a konzultácií, ich poznanie, skúseností, názory a návrhy.

Všetky uvedené dokumenty sú popísané a analyzované v analytickej časti, návrhy, závery, zistenia z nich sú súčasťou stratégie a jej častí.

PHSR KSK, v ktorom sa nachádza najväčšia časť územia Slovenského raja, a na národnej úrovni Stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2020k sú predmetom posúdenia príspevku tejto Stratégie Slovenský raj k ich plneniu v kapitole 6.

Samostatnou časťou, ako východisko pre tvorbu stratégie, je Príručka: **Prírodné a kultúrne orientovaný cestovný ruch v Národnom parku Slovenský raj (2013)**, spracovaná švajčiarskym partnerom projektu *Sieť švajčiarskych národných parkov vo Švajčiarsku* v rámci projektu a slúžila na vzdelávanie ako návod na konkrétne činnosti pre projektových manažérov a zainteresované osoby a tým, ktorí vypracovávajú spoločnú stratégiu a atraktívne ponuky v regióne.

Príručka je vybranými časťami, definíciami, odporúčaniami a skúsenosťami zo Švajčiarska podnetná aj pre tvorbu Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 -2020 (2025):

1. „Prírodne a kultúrne orientovaný cestovný ruch predstavuje zodpovedný pobyt v prírodných oblastiach a kultúrne bohatej krajine, ktorého organizovanie a realizácia sa vyvinuli ako potreby formou konsenzu všetkých zainteresovaných strán. Vysoký dôraz je prikladaný na ochranu životného prostredia, kultúrnych a priemyselných daností regiónu ako aj zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja a podpory prostredníctvom regulovaného financovania. V prírodne a kultúrne orientovanom cestovnom ruchu zapája hosť všetky svoje zmysly a vychutnáva si prírodné a kultúrne danosti regiónu“ (Siegrist / Stremlow 2009).
2. Národné parky majú potenciál stať sa symbolom trvalo udržateľného rozvoja. V národných parkoch má byť viditeľné, ako môžu byť prírodné zdroje zároveň chránené aj využívané. Integrované koncepty chránených území prinášajú trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu a rozvoj iných oblastí, do ktorých zároveň priteká kapitál na ďalší rozvoj. Zriadenie týchto chránených území a regionálny rozvoj si teda neodporujú, práve naopak môžu byť vo veľkej miere perspektívou do budúcnosti, zvlášť pre okrajové oblasti s potenciálom cestovného ruchu.
3. „Udržateľný rozvoj cestovného ruchu je forma modelu hospodárskeho rozvoja, ktorý je určený k zlepšeniu kvality života v hostiteľskej komunite, poskytuje vysoko kvalitné skúsenosti pre návštevníkov a udržiava vysokú kvalitu životného prostredia, na ktorej sú hostiteľské spoločenstvo aj návštevník závislí.“ (UNWTO, 1993).
4. Hlavné trendy v prírodne orientovanom cestovnom ruchu:
 - Hostia hľadajú dovolenku v krásnej, nedotknutej prírode,
 - Diferenciácia namiesto hlavných prúdov,
 - Autenticita ponuky,
 - Kvalita služby na všetkých úrovniach,
 - Informačný manažment cez internet.
5. Ďalšie kľúčové trendy v oblasti cestovného ruchu:
 - **Dovolenka pre všetkých** v kontexte zvyšovania životnej úrovne a presadzovania konzumnej spoločnosti v priemyselných krajinách, bude dovolenka možná pre širokú verejnosť.
 - **Mobilita:** zvýšenie mobility vo vzduchu, na mori, po cestách aj železnici, čím sa do konkurenčného prostredia zapojili vzdialené a zároveň lacnejšie destinácie.
 - **Individualita:** klient preferuje individualizované potreby a ponuku "šitú" na mieru.
 - **Potreba a uvedomenie si kvality:** potreba vysokej kvality služieb a zážitkov so zvýšeným záujmom za kvalitu si zaplatiť.
 - **Mnohotematická ponuka:** flexibilná a zároveň hybridná konštrukcia rekreačných aktivít - správanie hosťa sa vyznačuje akýmsi preskakovaním medzi rôznymi činnosťami tam a späť (*čistá príroda, komplexný wellness, exotika, poznávacie zájazdy do miest, cesta okolo sveta, zábavné parky, plavby na výletných lodiach, veľké udalosti, olympiády, koncerty a pod., orientácia na komplexný zážitok, umelo vytvorené zážitky*)

Príručka obsahuje aj odporúčania pre budovanie organizácie zastrešujúcej záujmy rozvoja v území s vplyvom na rozvoj cestovného ruchu, ako aj spoluprácu, komunikáciu a koordináciu plánovania a realizácie spoločnej stratégie. Odporúčania sú súčasťou kapitoly dobrého spravovania a návrhu implementácie stratégie.

4 Vízia, politika a ciele

4.1 Vízia Slovenský raj 2025

Vízia Slovenský raj 2025 je opisom očakávaného stavu v roku 2025 v oblastiach rozvoja územia vo väzbe na rozvoj cestovného ruchu v území, v destinácii NP Slovenský raj. Jej obsah je zostavený na základe odborných poznatkov, názorov a skúseností zástupcov rôznych organizácií, inštitúcií, podnikateľov pôsobiach v území Slovenského raja vypovedaných a prezentovaných na organizovaných komunikačných aktivitách, pracovných stretnutiach.

Vízia Slovenský raj 2025 je formulovaná tak, akoby sa plánovaný stav už naplnil, čím je motivujúca pre všetkých, ktorí prispievajú, resp. budú prispievať k jej naplneniu.

Vízia Slovenský raj 2025 je horizontom pre široké spoločenské vyhodnotenie naplnenia cieľov stratégie:

Slovenský raj v roku 2025 je územím a miestom na Zemi,

ktoré je nie len územím, kde sa chráni unikátna príroda Národného parku Slovenský raj, ale aj miestom pre kvalitný, bezpečný a spokojný život obyvateľov tu žijúcich,

ktoré je životaschopné a prosperujúce, prinášajúce nové ekonomické impulzy a pracovné príležitosti. Výnimočné prírodné prostredie inšpiruje miestne komunity, ako aj návštevníkov Slovenského raja žiť a správať sa v rámci environmentálnych limitov a chrániť a udržiavať prírodné hodnoty, ktoré sú základným atribútom prosperity územia.

ktoré stále poskytuje vysokokvalitné ekosystémové služby (voda, potrava, drevo), ako aj estetické, a vzdelávacie služby.

ktoré je nie len dostupnou a vyhľadávanou výletnou turistickou destináciou, ale hlavne, NP Slovenský raj je dovolenkovou a zážitkovou destináciou so silnou jednotnou marketingovou značkou, o návštevu ktorej záujem rastie.

ktoré sa rozvíja udržateľným spôsobom. O smerovaní rozvoja územia sa rozhoduje vo vybudovanom a funkčnom partnerstve aktérov rozvoja územia, berúc do úvahy záujmy všetkých obcí a ich obyvateľov, Správy Národného parku Slovenský raj, správcov územia a hospodárov, organizácií pôsobiach v cestovnom ruchu, podnikateľskej a neziskovej sféry.

4.2 Politika a ciele rozvoja územia

Politika rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu je vyjadrená súborom zásad správania a konania zodpovedných subjektov ako 10-toro zásad naplňania vízie Slovenský raj 2025 a cieľov rozvoja územia s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu:

1. Vzhľadom k tomu, že Slovenský raj nie je jednotnou administratívnou rozvojovou jednotkou, kľúčovým je zjednotenie územia prostredníctvom spoločnej rozvojovej stratégie, spoločného územného plánu na úrovni regiónu Slovenský raj.
2. Vzájomný rešpekt, duch spolupráce a partnerstvo sú kľúčovými princípmi pre rozvoj územia Slovenský raj.
3. Základom pre riadenie rozvojových procesov môže byť len funkčné a formalizované partnerstvo. Partnermi majú byť najmä tí, ktorí majú právomoci rozhodovať, tí, ktorí budú stratégiu a jej jednotlivé ciele realizovať, a tí, ktorí sú a budú príjemcovia plánovaných výstupov a výsledkov.
4. Realizácia rozvojovej stratégie musí byť delená medzi zodpovednosť obcí, Správu NP Slovenský raj, relevantné samosprávne kraje, ako aj ďalšie orgány verejnej správy s pôsobnosťou v území Slovenského raja.
5. Spoločným musí byť zabezpečovanie kvalitného a atraktívneho prostredia pre život svojim obyvateľom, návštevníkom, turistom, ktoré je dôležité pre udržanie súčasných obyvateľov, ako aj pre prilákanie ďalších, hlavne mladých ľudí do územia, ako aj investorov pre umiestňovanie svojich investícií.
6. Rôzne rozvojové dokumenty v území (PHSR, územné plány, sektorové koncepcie), ich ciele a opatrenia, musia byť územne a vecne integrované a navzájom zosúladené/previazané.
7. Kľúčovým rozvojovým sektorom pre Slovenský raj je udržateľný turizmus, na ktorý budú nadväzovať ďalšie sektory, ako je pestovanie plodín, výroba potravín, lesné hospodárstvo či doprava.
8. Spolupráca má prinášať nové ekonomické impulzy pre rozvoj územia, pre podporu vytvárania pracovných príležitostí, pre zvyšovanie zamestnanosti.
9. Vtiahnutie podnikateľov, komunitných skupín obyvateľov, ako aj zákazníkov do dizajnovania rozvojového smerovania územia je kritické pre zvýšenie efektivity, účinnosti a transparentnosti verejných politík.
10. Spoločný strategický rámec musí byť podporený spoločne dohodnutým inštitucionálnym rámcom a spoločným lobovaním za záujmy regiónu Slovenský raj.

Proces zmeny spúšťaajú hlavne 2 faktory a to sú príležitosti a potenciál, ktoré je možné využiť a problémy, ktoré je potrebné riešiť. Obe (príležitosti i problémy) sú výzvami pre rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu a sú súčasťou definovania **cieľov rozvoja územia**. Smerovanie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na roky 2015 – 2020 (2025) definuje 7 vzájomne súvisiacich cieľov, ktoré reagujú na hlavné problémy a príležitosti rozvoja:

1. **Zlepšiť dostupnosť Slovenského raja ako predpokladu rozvoja územia a turistickej destinácie**

NP Slovenský raj.

Opatrenia:

- 1.1 Zlepšenie mobility a regionálneho a miestneho dopraveného spojenia (autobusového a vlakového spojenia) do turistickej destinácie Slovenský raj a v rámci jej územia.
- 1.2 Skvalitnenie stavebno-technického stavu cestných komunikácií v území Slovenského raja.
- 1.3 Dobudovanie dopravnej infraštruktúry v obciach a strediskách CR.

2. Zvýšiť bezpečnosť v území a turistickej destinácii NP Slovenský raj.

Opatrenia:

- 2.1 Zvýšenie bezpečnosti pohybu turistov najmä v roklinách Slovenského raja.
- 2.2 Zvýšenie prevencie pre zníženie kriminality v strediskách CR v Slovenskom raji.
- 2.3 Zníženie počtu požiarov v území Slovenského raja.

3. Zvýšiť štandard a kvalitu služieb dobudovaním infraštruktúry, objektov občianskeho vybavenia a estetizáciou sídel a stredísk cestovného ruchu.

Opatrenia:

- 3.1 Dobudovanie technickej infraštruktúry.
- 3.2 Dobudovanie občianskej vybavenosti v obciach a strediskách CR.
- 3.3 Zatraktívnenie a skrášlenie obcí a stredísk CR.

4. Adaptáciou znížiť zraniteľnosť územia a turistickej destinácie NP Slovenský raj na dopady zmeny klímy.

Opatrenia:

- 4.1 Zníženie citlivosti a zvýšenie adaptačnej kapacity turistickej destinácie NP Slovenský raj na dopady zmeny klímy.
- 4.2 Zvýšenie pripravenosti prevádzkovateľov turistických zariadení, produktov a služieb CR na dopady zmeny klímy.

5. Zvýšiť krajinárske hodnoty územia NP Slovenský raj pre kvalitný zážitok turistov a návštevníkov bez poškodzovania prírodného prostredia.

Opatrenia:

- 5.1 Zvýšenie využitia mimoprodukčných funkcií lesa a zhodnotenie potenciálu lesov v prospech rozvoja cestovného ruchu v Slovenskom raji.
- 5.2 Udržanie a obnova lúk, pasienkov a trvalých trávnatých porastov najmä v južnej a západnej časti Slovenského raja (Vernár a Hnilecká dolina).
- 5.3 Tvorba stabilnej poľnohospodárskej krajiny, najmä v severnej časti územia Slovenského raja (polia Hornádskej kotliny).

6. Skvalitniť ponuku cestovného ruchu a zvýšiť účinnosť marketingu a propagácie (v zmysle Marketingovej stratégie destinácie NP Slovenský raj, 2014).

Opatrenia:

- 6.1 Zvýšenie viditeľnosti ponuky destinácie NP slovenský raj.
- 6.2 Zlepšenie ponuky destinácie.
- 6.3 Zlepšenie možností nákupu produktov a služieb destinácie.

7. Skvalitniť poskytovanie služieb obyvateľom i návštevníkom Slovenského raja

prostredníctvom zvýšenia vedomostí, skvalitňovania zručností poskytovateľov služieb a aktérov rozvoja územia, prostredníctvom zvýšenia informovanosti a zapojenia verejnosti do diania v NP Slovenský raj.

Opatrenia:

- 7.1 Zvýšenie povedomia verejnosti a návštevníkov NP Slovenský raj o jeho hodnotách, ako aj o formách/spôsoboch starostlivosti, hospodárenia a o podmienkach využívania územia Slovenského raja.
- 7.2 Zvýšenie uvedomenia domáceho obyvateľstva o hodnotách NP Slovenský raj a výhodách chráneného územia pre rozvoj a skvalitňovanie života v ňom
- 7.3 Zvýšenie vedomostí a skvalitnenie zručností volených i výkonných predstaviteľov samospráv obcí v Slovenskom raji v oblasti riadenia rozvoja územia a destinácie NP Slovenský raj.
- 7.4 Zvýšenie vedomostí a skvalitnenie zručností manažérov i zamestnancov subjektov poskytujúcich návštevníkom/turistom Slovenského raja služby – členov OOCR Slovenský raj.

Smerovanie rozvoja územia Slovenský raj je teda navrhnuté tak, aby napĺňalo očakávania a potreby konkrétnych cieľových skupín, a to najmä:

- **obyvateľov územia,**
- **štátnej ochrany prírody,**
- **turistov a návštevníkov mesta,**
- **hospodárov, podnikateľov, podnikateľských subjektov.**

Kritériami pre definovanie cieľov boli:

- realistický výhľad na dosiahnutie pozitívnej zmeny ,
- existujúci potenciál územia (prírodný, krajinársky, technický, ľudský, inštitucionálny)
- vonkajšie ekonomické, sociálne a environmentálne trendy,
- vzájomná prepojenosť - synergia a doplnkovosť cieľov i opatrení,
- možnosti intervencie (priamej, či nepriamej podpory) plnenia cieľov zo strany zodpovedných subjektov za rozvoj v území Slovenského raja.

Ciele rozvoja územia Slovenský raj a rozvoja cestovného ruchu v destinácii NP Slovenský raj budú realizované prostredníctvom plnenia opatrení a navrhovaných aktivít.

Plnenie a meranie dosahovania plánovaných výsledkov bude monitorované a vyhodnocované cez **súbor indikátorov rozvoja územia s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu** definovaných na úrovni každého zo 7mych cieľov.

Definované opatrenia, aktivity a indikátory sú uvedené v časti **Programy rozvoja územia Slovenský raj.**

5 Programy rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu

Programy rozvoja sú nástrojmi realizácie stratégie. Sú spracované ako súbor opatrení a plánu aktivít pre dosiahnutie cieľov rozvoja územia, ktorých realizácia je plánovaná na obdobie 3 - 5 rokov tak, aby pri premietnutí príslušných aktivít do PHSR miest a obcí Slovenského raja (viď. návrh implementačného mechanizmu), boli tieto aktivity zahrnuté do 3 ročného programového rozpočtovania a programových rozpočtov samospráv miest a obcí.

Programy rozvoja sú podkladom pre identifikovanie a prípravu spoločných projektov s dopadom pre celé riešené územie Slovenského raja.

Ako nástroj realizácie cieľov rozvoja územia Slovenský raj definuje stratégia v súlade s víziou **7 programov rozvoja územia** s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu:

Program 1: **Dostupnosť, mobilita a kvalitné cesty v turistickej destinácii NP Slovenský raj**

Program 2: **Bezpečne v Slovenskom raji**

Program 3: **Infraštruktúra, vybavenosť a estetizácia sídiel a stredísk cestovného ruchu v turistickej destinácii NP Slovenský raj**

Program 4: **Adaptovanie sa na dopady zmeny klímy v turistickej destinácii NP Slovenský raj**

Program 5: **Krajinárske hodnoty územia NP Slovenský raj v turistike**

Program 6: **Atraktívna ponuka CR v destinácii NP Slovenský raj a jej propagácia**

Program 7: **Vedomosti, zručnosti a informácie ako nástroj skvalitňovania služieb návštevníkom v destinácii NP Slovenský raj**

Platí pravidlo: jeden konkrétny cieľ bude realizovaný prostredníctvom realizácie príslušného Programu, 7 cieľov bude naplnených a zrealizovaných prostredníctvom realizácie 7mych Programov.

Program má charakter akčného plánu, ktorý bude možné dopracovať o časový harmonogram a plán financovania aktivít po rozhodnutí a určení subjektu zodpovedného za koordináciu a následne za realizáciu Programov (konkrétnych opatrení, aktivít).

Štruktúra obsahu každého Programu je jednotná a nasledovná:

Program	Názov programu.
Cieľ	Cieľ pre danú oblasť, ktorý definuje plánovaný výsledok.
Indikátory	Pre meranie splnenia cieľa.
Opatrenia	Súbor činností, ktorých realizáciou budú vyriešené problémy, ich príčiny a využité príležitosti – naplnené výzvy rozvoja.
Plán aktivít/Akčný plán	Navrhované aktivity a projekty pre splnenie opatrenia a v konečnom dôsledku pre splnenie cieľa, ktoré je potrebné vykonať.

5.1 Program 1: Dostupnosť, mobilita a kvalitné cesty v turistickej destinácii NP Slovenský raj

Výzvy pre riešenia rozvoja mobility a dopravnej infraštruktúry

- Oblasť Slovenského raja nemá dostatočné napojenie na sieť diaľnic a rýchlostných ciest.
- Vlakové spojenie na železničnej trati č. 173 Červená Skala – Margecany (južná časť Slovenského raja) počas prázdnin (letná turistická sezóna) nie je žiadne vlakové spojenie, cez víkendy chýba aspoň jeden dopoludňajší vlakový spoj (okrem ranného).
- Frekvencia autobusových spojov zabezpečovaných spoločnosťou Eurobus a.s, Košice je v čase letnej i zimnej turistickej sezóny nedostatočná a dostupnosť stredísk CR z dôvodu nedostatku dopravných spojov, hlavne cez víkendy je veľmi nízka.
- Nedostatok priamych autobusových spojov medzi lokalitami na severe a juhu Slovenského raja.
- Nedostatočná informovanosť a navigácia na Slovenský raj a na jeho strediská CR, nedostatočná orientácia na cieľové miesta a cieľové body.
- Nedostatočné značenie cieľových bodov destinácie Slovenský raj na grafikonoch dopravných liniek (železničných, autobusových).
- Pomôcky pri cestovaní sú na veľmi slabej úrovni, čo sťažuje dostupnosť zo vzdialenejších lokalít bez použitia auta (prenos bicyklov, lyží a pod.)
- Zlý až havarijný stavebno-technický stav cestných komunikácií II. a III. triedy.
- Zlý až havarijný stavebno-technický stav miestnych komunikácií.
- Havarijný stav prístupových ciest do rekreačných lokalít najmä do lokalít Košiarny briežok, Dobšinská Maša, Hnilčík Roztoky....).
- Nedostatok parkovacích plôch vrátane parkovísk pri ubytovacích zariadeniach, z toho viac v severnej časti Slovenského raja (potreba cca 500 parkovacích plôch).
- Chýbajú cyklocesty, cyklochodníky, pešie chodníky, ktoré by spájali sídla a strediská CR v území.

CIEĽ 1: ZLEPŠIŤ DOSTUPNOSŤ ÚZEMIA SLOVENSKÝ RAJ AKO PREDPOKLADU ROZVOJA ÚZEMIA A TURISTICKEJ DESTINÁCIE NP SLOVENSKÝ RAJ.

Indikátory plnenia cieľa:

- Napojenie dopravného systému územia Slovenský raj na diaľnicu D1.
- Počet nových dopravných spojov.
- Počet dopravných spojov vybavených pomôckami pre cestovanie.

- Vybudovaný jednotný dopravný navigačný/orientačný systém do turist. destinácie Slovenský raj.
- Dĺžka v km rekonštruovaných cestných komunikácií.
- Dĺžka km peších chodníkov a trás spájajúcich obce so strediskami CR.
- Počet nových parkovacích plôch/miest v súlade s územnými plánmi obcí.

Cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie **3 opatrení a súborom 15 tich navrhovaných aktivít.**

Opatrenie 1.1:

Zlepšenie mobility a regionálneho a miestneho dopraveného spojenia (autobusového a vlakového spojenia) do turistickej destinácie Slovenský raj a v rámci jej územia.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 1.1.1 Napojiť dopravný systém územia Slovenský raj na diaľnicu D1 (križovatka Levoča).
- 1.1.2 Doplniť autobusové spoje do stredísk CR počas letnej i zimnej turistickej sezóny.
- 1.1.3 Doplniť vlakové spoje na železničnej trati 173 Červená Skala – Margecany (južná časť Slovenského raja) počas prázdnin a cez víkendy v letnej i zimnej turistickej sezóne.
- 1.1.4 Vybaviť verejné dopravné prostriedky pomôckami pre cestovanie (držiačky na bicykle, lyže).
- 1.1.5 Vybudovať jednotný grafický informačný a orientačný/navigačný systém do turistickej destinácie Slovenský raj s prepojením prvkov primárnej aj sekundárnej ponuky a využitím mobilnej aplikácie.
- 1.1.6 Zaviesť informovanosť cestujúcich o cieľových bodoch destinácie Slovenský raj už v dopravných grafikonoch.

Opatrenie 1.2:

Skvalitnenie stavebno-technického stavu cestných komunikácií v území Slovenského raja.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 1.2.1 Rekonštruovať cesty II. triedy podľa plánu KSK.
- 1.2.2 Rekonštruovať cesty III. triedy podľa plánu KSK.
- 1.2.3 Rekonštruovať miestne komunikácie podľa schválených ÚP a PHSR obcí.
- 1.2.4 Rekonštruovať prístupové cesty na Košiarny Briežok a do Dobšinskej Maši.

Opatrenie 1.3:

Dobudovanie dopravnej infraštruktúry v obciach a strediskách CR.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 1.3.1 Dobudovať parkoviská, parkovacie plochy na území obcí, v strediskách CR na základe pasportu a podľa ÚP a PHSR obcí.
- 1.3.2 Vybudovať pešie chodníky v obciach s dôrazom na prepojenie obcí a stredísk CR v súlade s ÚP a PHSR obcí.
- 1.3.3 Vybudovať cyklocesty a cyklochodníky s dôrazom na prepojenie obcí a stredísk CR v území destinácie v súlade s ÚP a PHSR obcí.
- 1.3.4 Modernizovať a dobudovať autobusové zastávky v spoločnom dizajne na celom území Slovenského raja v súlade s ÚP a PHSR obcí.
- 1.3.5 Dobudovať stanovišťa taxíkov v súlade s ÚP a PHSR obcí.

Projekty a projektové zámery obcí v NP Slovenský raj pre podporu rozvoja CR do konca roku 2020 (známe v čase spracovania stratégie):

Názov projektu	Stručný popis	Realizátor, investor	Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Rok realizácie a ukončenia	Náklady (EUR) – rozpočtové a plánované
Dedinky					
Rekonštrukcia miestnych komunikácií a parkovacích plôch	Rekonštrukcia miestnych komunikácií obce a vybudovanie parkovacích plôch, oprava dopravného značenia.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	331 939,0
Výstavba a dobudovanie chodníkov Dedinky – Dobš. Maša	Výstavba a dobudovanie chodníkov medzi Dedinkami a Dobšinskou Mašou. Prepojenie Dedínok s Dobšinskou Mašou výstavbou 2 mostov a zokruhovaním popri vodnej nádrži.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 825 666,0
Hrabušice					
Oprava chodníka	Oprava pôvodného chodníka pri Hlavnej ceste	obec Hrabušice	realizácia	2014 - ?	5 300,-
Mlynky					
Rekonštrukcia cestnej komunikácie II/535	Rekonštrukcia cestnej komunikácie II/535 od križovatky II/533 do Hnilca po križovatku do Dedínok	Obec Mlynky KSK	Realizácia	2015	1 255 937,18
Rekonštrukcia miestnych komunikácií	Miestna komunikácia do Havranej Doliny, Rakovca a Prostredný Hámor	Obec Mlynky	Projekt	2015-2017	305 800,0
Smižany					
Skvalitnením miestnej infraštruktúry a občianskeho vybavenia zlepšujeme služby obyvateľom	Rekonštrukcia komunikácií Mlynská, Maša, osadenie prístreškov pri autobusových zastávkach	Obec Smižany	Projekt čiastočne zrealizovaný	2010 - 2013 2015-2020	Mlynská ul.- 467 000
Preložka cesty II/536 (Severný obchvat obce) – vypracovanie projektovej dokumentácie pre územné a stavebné konanie	Zlepšenie prístupnosti do lokality Slovenský raj	Obec Smižany	Zámer	2015-2020	151 000
Cesta Ukrajina: Smižany – Podlesok (severná hranica Národného parku Slovenský raj)	Spracovanie projektovej dokumentácie a realizácia projektu. Zvýšenie atraktívnosti územia vytvorením doplnkových služieb – výstavba chodníka pre cyklistov a priaznivcov kolieskových korčulí	Obec Smižany	Štúdiá Územné konanie	2015-2020	
Rekonštrukcia mosta cez Hornád - Maša	Skvalitnenie infraštruktúry cestovného ruchu a zvyšovanie bezpečnosti	Obec Smižany	Zámer	2015 - 2020	50 000
Spišské Tomášovce					
	Cyklotrasa	Obec Spišské Tomášovce	Zámer		
	Rekonštrukcia miestnych komunikácií a výstavba chodníkov	Obec Spišské Tomášovce	Zámer		
Stratená					
Rekonštrukcia miestnych komunikácií	Rekonštrukcia miestnych komunikácií	Obec Stratená	Zámer	2015-2017	50 000,0
Telgárt					
Cestovný ruch	Rekreačno-sportový areál – parkoviská, cyklotrasy	Obec Telgárt	projekt	rok 2010	664.000 €
Vernár					
Výstavba prepojovacieho chodníka do časti obce Píla	Výstavba prepojovacieho chodníka z centra obce Vernár do miestnej časti Píla okolo cesty 1/67	Obec Vernár	Zámer	2015-2020	30 000,00 €
Spišská Nová Ves					
Názov projektu	Cyklotrasy				

Stručný popis	Zlepšené podmienky rekreácie a športu pre všetkých
Realizátor, investor	Mesto SNV
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Vypracovaná stavebné PD a podaný projekt na vybudovanie cyklotrasy okolo Hornádu v úseku Gorského ul. - ZOO
Rok realizácie a ukončenia	Súčasť investícií. Plánu mesta na r.2009-2011
Náklady (EUR) rozpočtové a plánované	Zdroj: RM
Aktuálny stav	1.Mestská cyklotrasa Hornád (ZOO-Tesco) má územné rozhodnutie aj projekt pre stavebné povolenie. Predpokladaný náklad: cca1 mil. Eur (protipovodňové dielo s verejným osvetlením, zeleňou); 2.Mestská cyklotrasa V-Z (Štefánik.nám-Kaufland) má projekt pre stavebné povolenie. Predpokladaný náklad: cca 200 tis .Eur.; 3.Mestská cyklotrasa S-J (ČS Shell-Filinského) má projekt pre stavebné povolenie. Predpokladaný náklad: cca 410 tis Eur. Predpokladaná realizácia všetkých úsekov, po vybavení majetkoprávných záležitostí, stavebných povolení a nájdení zdrojov cca 2015-2020. V roku 2013 mesto zabezpečilo realizáciu cykloprepoja Kaufland -Tesco, zo zdrojov Kauflandu.

5.2 Program 2: Bezpečne v Slovenskom raji

Výzvy k zvýšeniu bezpečnosti v NP Slovenský raj

- Potreba permanentnej starostlivosti o technický stav turistických zariadení v roklinách Slovenského raja.
- Nesystémovosť, nejednoznačnosť a nejednotnosť v postupe a spôsobe koncepcnej starostlivosti o technické turistické zariadenia a o zabezpečenie bezpečnosti turistov v roklinách Slovenského raja, ktoré sú hlavným dôvodom návštevy Slovenského raja turistami, sú základom turizmu v území (v roku 2014 prvý monitoring na stav technických turistických zariadení).
- Nevyriešený systém výberu poplatkov („vstupného“) obcami na obnovu turistických zariadení spolu s výberom vstupného do chránených území NP Slovenský raj môže Správou NP Slovenský raj v súlade so zákonom č.543/2002 Z.z o ochrane prírody a krajiny a novely tohto zákona (nejednotnosť výberu, poplatky sa na niektorých vstupoch nevyberajú, nezabezpečená služba pre výber poplatkov, Letanovce nevyberajú vôbec, nedodržiavané a neaplikované uznesenie Mikroregiónu Slovenský raj - Sever).
- Dôvodmi pre uzávery roklín HZS je nepriechodnosť roklín pre spracovávanie kalamít po veterných smrštiach, ale aj z dôvodu poškodených technických turistických zariadení, ktoré by mohli byť ohrozením zdravia, či života turistov.
- Bezpečnosť môže byť ohrozovaná aj zdĺhavým a nekoordinovaným likvidovaním veterných kalamít v turisticky sprístupnených roklinách Slovenského raja.
- Priamo v horskej oblasti Slovenský raj došlo za roky 2009 – 2013 k 250 záchranným akciám, k ťažkým úrazom (53), ľahkým úrazom (94), smrteľným (9).
- 6 úrazov (2009 – 2014) bolo spôsobených zlým stavom technických turistických zariadení.
- Z 264 zásahov HZS bolo 250 v Slovenskom raji. Najviac zásahov za roky 2009 – 2014 bolo v najnavštevovanejších roklinách - v Prielome Hornádu (21) a v Suchej Belej (15).
- Za úrazy, zablúdenia, nezvestnosti a iné komplikácie si z 80% môžu turisti sami subjektívnymi príčinami. Je to hlavne podcenením prípravy na túru v horách, neskorým nástupom na túru, zlým

vybavením, oblečením, obutím, neodhadnutím svojich fyzických a psychických síl, nesústreďením sa a pod.

- Nepripravenosť turistov na turistiku v Slovenskom raji, nedostatočná informovanosť turistov.
- Potreba zavedenie systému regulácie návštevnosti najmä najviac navštevovaných roklín Slovenského raja (Suchá Belá, Prielom Hornádu).
- Zdĺhavé likvidovanie veterných kalamít v turisticky sprístupnených roklinách Slovenského raja, nedostatočná koordinácia likvidačných prác s lesohospodárskymi subjektmi.
- V lokalitách Čingov, Košiarny briežok, Podlesok a Košariská bolo za obdobie rokov 2009 – 2013 zaevidovaných 62 trestných činov. V lokalitách Dedinky, Stratená a Dobšinská ľadová Jaskyňa bolo za to isté obdobie zaevidovaných spolu 48 trestných činov. Vo väčšine prípadov sa jednalo o majetkovú trestnú činnosť, a to najmä:
 - krádeže vlámaním do chát a stanov,
 - krádeže vlámaním do motorových vozidiel,
 - krádeže osobných vecí a krádeže motorových vozidiel,
 - krádeže vlámaním do chát a rekreačných zariadení.
- Majetková kriminalita v území NP Slovenský raj rastie (v roku 2013 až 33% majetkovej kriminality za 5 predchádzajúcich rokov); najvyššia je na Čingove, na Košiarnom briežku a tiež na Dedinkách a v Dobšinskej ľadovej jaskyni. Uvedené strediská, tiež Kláštorisko i Ďurkovec (toho času v rekonštrukcii) nie sú vybavené kamerovým systémom. Účinný kamerový systém je vybudovaný len v stredisku Podlesok.
- Z konzultácií zo zástupcami PZSR i obcí je zrejmé, že k majetkovej kriminalite veľmi negatívne ovplyvňujú občania sociálne vylúčení, sociálnym vylúčením ohrození a neprispôsobiví, ktorí žijú v blízkych lokalitách pri centrách/strediskách CR. V súčasnosti (2013/2014) žije blízko centier CR v rómskych osadách v Slovenskom raji spolu 7670 obyvateľov: v severnej časti Slovenského raja žije v rómskych osadách spolu 6465 obyvateľov a v južnej časti 1205.
- Nedostatočná výchova a osveta v prevencii kriminality, najmä medzi marginalizovanou rómskou komunitou.
- Najviac požiarov, v porovnaní s ďalšími obcami Slovenského raja, sa vyskytovalo v obci Smižany s najvyšším počtom požiarov (35) v roku 2012. Najčastejšou príčinou požiarov (až 163 zo 194) je vypaľovanie trávy a suchých porastov.
- Negatívna reklama súvisiaca s ohrozením bezpečnosti turistov v Slovenskom raji.

CIEĽ 2: ZVÝŠIŤ BEZPEČNOSŤ V ÚZEMÍ A TURISTICKEJ DESTINÁCIÍ NP SLOVENSKÝ RAJ.

Indikátory plnenia cieľa:

- Výška výdavkov na opravu a rekonštrukciu technických turistických zariadení/rok.
- Počet úrazov turistov (smrteľných a ťažkých)/rok.
- Počet narušení verejného poriadku, priestupkov a trestných činov súvisiacich s kriminalitou.
- Počet stredísk CR vybavených bezpečnostnými kamerami.
- Počet turniketov pre reguláciu návštevnosti roklín Slovenského raja.
- Počet požiarov/rok.

Cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie **3 opatrení a súboru 17 aktivít:**

Opatrenie 2.1:

Zvýšenie bezpečnosti pohybu turistov najmä v roklinách Slovenského raja.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 2.1.1 Doplniť vypracovaný pasport technického stavu turistických zariadení o katastrálne územie obce Letanovce.
- 2.1.2 Aktualizovať pasport na základe monitoringu vždy po letnej turistickej sezóne a spracovať plán rekonštrukcií a opráv vrátane rozpočtu rekonštrukcií, zaviesť mechanizmus monitoringu a vyhodnocovania jeho plnenia.
- 2.1.3 Zaviesť mechanizmus regulácie návštevnosti najmä do roklín Slovenského raja (v prvej etape Suchá Belá, Prielom Hornádu).
- 2.1.4 Zaviesť a komunikovať a propagovať/medializovať systém financovania rekonštrukcií a opráv turistických zariadení vrátane mechanizmu regulácie návštevnosti, výberu poplatku od návštevníkov Slovenského raja i vstupného do chránených území).
- 2.1.5 Rekonštruovať a modernizovať technické turistické zariadenia s využitím skúseností zo zahraničia (napr. Švajčiarsko, Rakúsko).
 - *Opraviť/rekonštruovať drevenú zostavu turistických zariadení v rokline Piecky (Hrabušice)*
 - *Opraviť/rekonštruovať kovové časti zariadení (stupačky, reťaze) v ostatných roklinách (Hrabušice)*
- 2.1.6 Sprístupniť uzavreté doliny a lesné cesty (rampy) pre zásahy HZS.
- 2.1.7 Poistiť turistov pre zásahy HZS (model výberu poplatkov).
- 2.1.8 Zabezpečenie rýchlej a koordinovanej likvidácie kalamít v roklinách a na turistických chodníkoch v Slovenskom raji v spolupráci s lesohospodárskymi subjektmi.
- 2.1.9 Pripraviť a realizovať osvetu (kampaň, cielený propagačný program) a informovať návštevníkov/turistov Slovenského raja o bezpečnosti pohybu v území a k bezpečnému turizmu.

Opatrenie 2.2:

Zvýšenie prevencie pre zníženie kriminality v strediskách CR v Slovenskom raji.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 2.2.1 Vybudovať kamerový systém v strediskách CR, najmä v lokalitách Košiarny briežok Čingov, tiež Dedinky i Dobšinská Ľadová Jaskyňa.
- 2.2.2 Pred letnou turistickou sezónou vhodnou formou informovať návštevníkov pravidlách zabezpečenia vlastnej bezpečnosti pred krádežami.
- 2.2.3 Zaviesť intenzívnejší režim hliadkovania v strediskách najmä počas letnej turistickej sezóny.
- 2.2.4 Školské výchovno-vzdelávacie aktivity, komunitné činnosti a terénnu sociálnu prácu (v existujúcich i nových komunitných centrách) v práci so sociálne neprispôsobivými občanmi zamerať aj na prevenciu kriminality (napr. vzdelávacie projekty s políciou a pod.).
- 2.2.5 Proaktívne komunikovať/medializovať aktivity smerujúce k zvyšovaniu bezpečnosti v Slovenskom raji.

Opatrenie 2.3:

Zníženie počtu požiarov v území Slovenského raja.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 2.3.1 Realizácia výchovy a osvetly v požiarnej ochrane (vypaľovanie trávy) v spolupráci so školami, Správou NP Slovenský raj a orgánmi PO.
- 2.3.2 Zameranie komunitných činností a terénnej sociálnej práce (v existujúcich i nových komunitných centrách) v práci so sociálne neprispôsobivými občanmi aj na prevenciu vzniku požiarov a požiarnej ochrany s využitím kapacít dobrovoľných hasičských zborov v obciach.
- 2.3.3 Zvýšenie represie, ako aj jej medializácie.

Projekty a projektové zámery obcí v NP Slovenský raj pre podporu rozvoja CR do konca roku 2020 (známe v čase spracovania stratégie):

Názov projektu	Stručný popis	Realizátor, investor	Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Rok realizácie a ukončenia	Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované
Hnilčík					
Kamerový systém	Ochrana obecného majetku – OcÚ, MŠ, PZ a 3 bytovky	Obec Hnilčík	projekt	2013	13 000,- €
Smižany					
Športovo-kultúrno-spoločenské centrum v rómskej osade	Vytváraním podmienok pre trávenie voľného času rómskej komunity zmierniť negatívne dopady spôsobu života Rómov a zaradiť členov komunity do aktívneho kultúrneho a športového života v obci	Obec Smižany	Zámer	2015-2020	400 000
Výstavba viacúčelového ihriska v rómskej osade	Vytváraním podmienok pre rozvoj športu v rómskej osade zmierniť negatívne dopady spôsobu života Rómov a integrovať ich do aktívneho športového života v obci	Obec Smižany	Projekt	2015-2020	33 200
Vernár					
Výmena verejného osvetlenia v obci	Kompletná výmena verejného osvetlenia za LED technológiu	Obec Vernár	Zámer	2015-2020	40 000,00 €

5.3 Program 3: Infraštruktúra, vybavenosť a estetizácia sídiel a stredísk CR v turistickej destinácii NP Slovenský raj

Výzvy pre rozvoj

infraštruktúry, vybavenosti a estetizácie sídel a stredísk CR

- Z celkového počtu 17 obcí (okrem mesta Spišská Nová Ves) je na verejný vodovod napojených 16 z nich (okrem obce Vydrník, kde je v súčasnosti vodovod vo výstavbe), čo je 94,12%.
- Nedostatočná výdatnosť vodných zdrojov a poruchovosť na vodovodnom potrubí v Dobšinej, v Dedinkách.
- V obci Mlynky – časť Havrania dolina, je zásobovanie pitnou vodou nedostatočné z dôvodu deficitu vodného zdroja a jeho nevyhovujúcej kvality. Riešením je rekonštrukcia rozvodnej siete.
- Nedobudovaná verejná kanalizácia a ČOV najmä v Dedinkách, ktoré sú celoštátnym a medzinárodným centrom CR Slovenského raja.
- Medzi obce, ktoré majú verejnú kanalizáciu, no nie je verejná kanalizácia napojená na čističku odpadových vôd, patrí mesto Dobšiná a obec Vernár.
- Podľa platných limitov z celkového počtu čistiarní odpadových vôd nevyhovuje kvalitatívnym ukazovateľom jedna tretina čistiarní. Látkovo a hydraulicky je preťažených cca 20% čistiarní v území Slovenského raja.
- Zlý stavebno-technický stav kultúrnej infraštruktúry v obciach, najmä kultúrnych domov, ktoré sa už viac menej nevyužívajú ani pre občanov, ani pre návštevníkov Slovenského raja.
- Kultúrne vyžitie, kultúrne udalosti sa ponúkajú najmä v okresných mestách Spišská Nová Ves, Rožňava, ďalej v Dobšinej a Smižanoch, v ktorých sa nachádza široká kultúrna infraštruktúra a ponuka akcií a udalostí.
- Ťažšia dostupnosť lekární najmä v južnej časti Slovenského raja (lekárne sa nachádzajú až v meste Dobšiná).
- Predajne pohonných hmôt sú len v Spišskej Novej Vsi, Smižanoch a Dobšinej.
- Predajne nepotravinového tovaru chýbajú v blízkosti stredísk CR najmä v južnej časti Slovenského raja (len v Dobšinej).
- Najbližšie bankomaty pre obyvateľov a návštevníkov Slovenského raja sú v meste Spišská Nová Ves, v Smižanoch a v južnej časti až v Dobšinej.
- Nedostatok funkčných oddychových plôch i prvkov drobnej architektúry, mobiliáru v sídlach i strediskách CR so spoločným vizuálom/dizajnom.
- Nedostatok kvalitnej a atraktívnej verejnej zelene v sídlach/v obciach (vzrastlá zeleň, kvetinové záhony a pod.), verejné priestranstvá ohrozujú invázne druhy rastlín.

CIEĽ 3: ZVÝŠIŤ ŠTANDARD A KVALITU SLUŽIEB DOBUDOVANÍM INFRAŠTRUKTÚRY, OBJEKTOV OBČIANSKEHO VYBAVENIA A ESTETIZÁCIOU SÍDEL A STREDÍSK CESTOVNÉHO RUCHU.

Indikátory plnenia cieľa:

- Vyriešené čistenie odpadových vôd vo všetkých sídlach územia NP Slovenský raj v súlade s legislatívou.
- Dobudovaná kanalizácia v obci Dedinky – v centre CR medzinárodného významu a ako predpokladu zabezpečenia kvalitnej vody vo vodnej nádrži Palcmanská maša.
- Počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu.
- Dostatok kvalitnej pitnej vody v Dobšinej, Dedinkách a Mlynkách (l/sek./obyv.)
- Výmera zelene na obyvateľa v m².

Regulatívny dobudovania infraštruktúry vyplývajúce z územných plánov regiónov a obcí:

- a) vytvárať podmienky na prednostné vybavenie technickou infraštruktúrou,
- b) neprekračovať hranice zastavaného územia obcí novými rozvojovými zámermi okrem verejného technického, občianskeho a hygienického vybavenia územia,
- c) mimo zastavaného územia nerozširovať existujúce funkčné plochy a nezakladať nové urbanizované priestory,
- d) viazať lokalizáciu služieb pre rekreáciu a turizmus prednostne do sídiel s cieľom zamedziť neodôvodnené rozširovanie rekreačných útvarov vo voľnej krajine, pričom využiť aj obnovu a revitalizáciu historických mestských a vidieckych celkov a objektov, kultúrnych pamiatok,
- e) rozvíjať a zvyšovať komplexnosť, štandard a kvalitu ponuky rekreačných a športových aktivít, služieb cestovného ruchu a turizmu všetkých turisticky atraktívnych miest, obcí a stredísk cestovného ruchu.

Cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie **3 opatrení a súborom 13 aktivít:**

Opatrenie 3.1:

Dobudovanie technickej infraštruktúry.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 3.1.1 Rekonštruovať rozvody vody v Dedinkách.
- 3.1.2 Rekonštruovať rozvody vody v Dobšinej.
- 3.1.3 Rekonštruovať rozvody vody v obci Mlynky – Havranej doline.
- 3.1.4 Vybudovať kanalizáciu a ČOV v medzinárodnom stredisku CR – Dedinky.
- 3.1.5 Rekonštruovať nefunkčné – látkovo a hydraulicky preťažené ČOV v území.
- 3.1.6 Napojiť verejnú kanalizáciu na ČOV v Dobšinej a vo Vernári.

Opatrenie 3.2:

Dobudovanie občianskej vybavenosti v obciach a strediskách CR.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 3.2.1 Rekonštruovať kultúrnu infraštruktúru (najmä kultúrne domy, knižnice, kiná) v obciach za účelom jej využitia pre podporu rozvoja turizmu (programy, akcie, eventy).

- 3.2.2 Inicialovať prevádzku lekárne v južnej časti Slovenského raja (Dedinky, Mlyny) na základe vykonaného prieskumu potrieb.
- 3.2.3 Inicialovať zriadenie a prevádzku predajní s nepotravinovým tovarom, najmä cez letnú turistickú sezónu v južnej časti Slovenského raja na základe vykonaného prieskumu potrieb.
- 3.2.4 Inicialovať zriadenie bankomatov v Hrabušiciach a Dedinkách, zriadiť bankomaty.
- 3.2.5 Debarierizovať verejné priestranstvá v sídlach i strediskách CR.

Opatrenie 3.3:

Zatraktívnenie a skrášlenie obcí a stredísk CR.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 3.3.1 Rekonštruovať námestia obcí.
- 3.3.2 Vypracovať a realizovať programy estetizácie obcí na základe spoločnej koncepcie s využitím prvkov drobnej architektúry v zjednocujúcom dizajne (zakladať parky, zelené oddychové plochy, kvetinové záhony, maskot Slovenského raja, pitné fontány, vstupy do Slovenského raja a pod).
- 3.3.3 Likvidácia invázných druhov rastlín na území celých katastrov obcí.

Projekty a projektové zámery obcí v NP Slovenský raj pre podporu rozvoja CR do konca roku 2020 (známe v čase spracovania stratégie):

Názov projektu	Stručný popis	Realizátor, investor	Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Rok realizácie a ukončenia	Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované
Dedinky					
Kanalizácia a ČOV	Dobudovanie kanalizačných sietí a čističiek odpadových vôd.	Obec Dedinky	Projekt	2014 - ?	995 817,0
Rozšírenie lyžiarskeho strediska na Dobšinskej Maši	Rozšírenie lyžiarskeho strediska na Dobšinskej Maši – predĺženie existujúceho vleku a vybudovanie druhého. Dobudovanie služieb – bufet, servis, požičovňa, WC, parkoviská, umelé zasnežovanie.	Obec Dedinky – Dobšinská Maša	Zámer	2014 - ?	1 161 787,0
Vybudovanie informačnej kancelárie a internetovej kaviarne	Zriadenie informačnej kancelárie a internetovej kaviarne.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	497 909,0
Vybudovanie strediska vodných športov	Úprava pláží na kúpanie - vrátane osadenia kúpaliska. Úprava plôch na poskytovanie služieb v súvislosti s vodnými športmi. Požičovňa člnov, vodných bicyklov. Budovanie vleku na vodné lyžovanie a plávajúci bazén.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	663 878,0
Vybudovanie rekreačnej zóny	Vybudovanie rekreačnej zóny pri hoteli Priehrada – kombinácia ubytovania v menších chatách, stravovacieho zariadenia a rozptylových plôch pre návštevníkov ako sú ihriská, ohniská.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 161 787,0
Úprava stanového tábora	Úprava stanového tábora s doplnením o komplex stánkov poskytujúcich služby – predaj suvenírov, novinový stánok, občerstvenie, požičovňa športových potrieb.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	398 327,0
Presun lyžiarskeho vleku z Geráv	Presun vleku z Geráv na Dedinky k sedačkovej lanovke a vybudovanie umelého zasnežovania.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	995 818,0
Vybudovanie športového areálu	Vybudovanie športového areálu na futbalovom ihrisku – rekonštrukcia kabín na ihrisku prístavbou a vybudovaním podkrovia s ubytovaním, zriadenie squashovej haly, bufetu a spoločenskej miestnosti, výstavba tenisového kurtu pri futbalovom ihrisku.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 161 787,0

Oprava budovy MŠ pre športové a relaxačné využitie	Oprava budovy MŠ ako komplexný športový areál – vybudovanie priestorov na fitness, saunu, jedáleň s kuchyňou, na poschodí – priestory na služby – zubný lekár, zdravotné stredisko, kaderníctvo.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 493 726,0
Rekonštrukcia budovy bývalej školy na Dobšinskej Maši	Vybudovanie ubytovania v podkrovi, na prízemí spoločenskú miestnosť, v areáli oprava tenisového kurtu a okolité plochy využiť na detské ihrisko.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	995 818,0
Rekonštrukcia sedačkovej lanovky na Geravy	Komplexná rekonštrukcia sedačkovej lanovky na Geravy.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	896 236,0
Hnilčík					
Regenerácia centra obce Hnilčík	Parkoviska,, prístupové chodníky, verejná zeleň, informačné tabule, altánok, pieskovisko, preliezačky	Obec Hnilčík	realizácia	2013 -2015	416 000.- €
Mlyny					
Rekonštrukcie vodovodnej siete a rozšírenia vodných zdrojov o povrchový odber z Havranieho potoka		Obec Mlyny	Zámer	2015-2018	398327,0
Vybudovanie dvoch kanalizačných systémov delenej kanalizácie s čistením odpadových vôd		Obec Mlyny	Projekt	2015-2018	1 493 726,3
Vytvorenie zberného dvora a zavedenia separovaného zberu	Separovanie skla a PET fliaš v obci v letnej a zimnej turistickej sezóne a osadiť malé odpadové koše, esteticky zapadajúce do prostredia, na verejných priestoroch v obci.	Obec Mlyny	Realizácia	2014-2017	165970,0
Realizácia preložky optického kábla v miestnych častiach obce Mlyny	Realizovať preložku optického kábla v miestnych častiach obce Mlyny	Obec Mlyny	Postupná realizácia	2014-2016	66388,0
Internet v obci	Zapojenie rýchleho internetu pre občanov, podnikateľov a návštevníkov obce	Obec Mlyny	Postupná realizácia	2014-2016	99582,0
Rekonštrukcia a modernizácia obecného Kultúrneho domu		Obec Mlyny	Zámer	2015-2017	99582,0
Zriadenie turisticko - informačného centra v obci Mlyny		Obec Mlyny	Zámer	2009-2013	13776,0
Dobudovanie siete lyžiarskych bežeckých a turistických trás.	Prepojenie lyžiarskej trasy Biele Vody - Grajnár	Obec Mlyny	Zámer	2015-2017	9958,0
Smižany					
Rozšírenie stokovej siete v obci Smižany	Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd – výstavba kanalizácie v novej lokalite IBV Panský kruh- I.etapa,2.časť a v Rómskej osade pre	Obec Smižany	Stavebné povolenie	2015-2020	871 200
Revitalizácia centra obce Smižany – II. etapa	Rekonštrukcia komunikácií, výstavba a rekonštrukcia chodníkov, rekonštrukcia mosta a lávok, úprava verejnej zelene a potoka Brusník-úsek	Obec Smižany	Stavebné povolenie	2015 – 2020	1 988 000
Spišské Tomášovce					
Výstavba ihriska a oddychovej zóny		Obec Spišské Tomášovce	Zámer		
Telgárt					
Kanalizácia a ČOV	Rekreačno-športový areál	Obec Telgárt	projekt	rok 2010 – 2011	332.000 €
Kanalizácia v obci Telgárt	OPŽP	Obec Telgárt	zámer		5 000 000 €
Inžinierske siete Telgárt – parkoviská	Rekreačno – športový areál	Obec Telgárt	projekt	2011	938.619 €
Vodajem a hydrofónna stanica	Environmentálny fond Rekreačno-športový areál	Obec Telgárt	projekt	rok 2010	500.000 €
Separácia a zhodnocovanie biologického odpadu	Envirofond	Obec Telgárt	projekt	2011	101 034 €

Cestovný ruch	Rekreačno-športový areál – parkoviská, náučné chodníky, cyklotrasy	Obec Telgárt	projekt	rok 2010	664.000 €
Vernár					
Výmena verejného osvetlenia v obci	Kompletná výmena verejného osvetlenia za LED technológiu	Obec Vernár	Zámer	2015-2020	40 000,00 €
Spišská Nová Ves					
Názov projektu	Cyklotrasy				
Stručný popis	Zlepšené podmienky rekreácie a športu pre všetkých				
Realizátor, investor	Mesto SNV				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Vypracovaná stavebné PD a podaný projekt na vybudovanie cyklotrasy okolo Hornádu v úseku Gorského ul. - ZOO				
Rok realizácie a ukončenia	Súčasť investič. plánu mesta na r.2009-2011				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				
Názov projektu	Otvorenie Kysefa				
Stručný popis	Znovu otvorenie rokliny Kysef NP Slov. raj				
Realizátor, investor	Mesto SNV				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Príprava zadania pre hodnotenie EIA				
Rok realizácie a ukončenia	2010-2011				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				
Názov projektu	Horskipark – Novoveská Huta - infraštruktúra				
Stručný popis	Vybudovanie strediska cestovného ruchu v Novoveskej Hute - HorSKI park				
Realizátor, investor	Investor: Skilab s.r.o. Sp.N.Ves				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Príprava podmienok pre realizáciu investície HorSKI park				
Rok realizácie a ukončenia	Začiatok realizácie: 2010				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				
Názov projektu	Spišský raj				
Stručný popis	Vybudovanie športovo-rekreačného komplexu na území ochranného pásma NP Slovenský raj, ktorý by sa skladal z letnej a zimnej časti s celoročným využitím.				
Realizátor, investor	Projekt developerskej spoločnosti Dorchester Group of Companies; Mesto SNV umožňovateľ				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	V roku 2009 podaný na posúdenie vplyvov na ŽP (EIA).				
Rok realizácie a ukončenia	Predložený – r.2007; Začiatok stavebných prác: r.2010; Ukončenie: r.2019				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				

5.4 Program 4: Adaptovanie sa na dopady zmeny klímy v turistickej destinácii NP Slovenský raj

Výzvy spojené s dopadmi zmeny klímy

- Otepľovanie vedúce k poklesu snehovej pokrývky a rozsahu ľadových útvarov majúce za dopad zníženie trvania sezón zimnej turistiky a následné ohrozenie prosperity niektorých zimných stredísk, zhoršovanie podmienok pre prevádzkovanie zimných športov viazaných na výskyt snehovej pokrývky, najmä v nižšie položených zimných strediskách pod 900-1000 m n.m., zhoršovanie podmienok pre zimné turistické aktivity (bežecké lyžovanie, skialpinizmus, ľadolezenie).
- Zvyšujúci sa počet extrémnych udalostí následkami extrémneho počasia v Slovenskom raji (povodne, krupobitia, veterní kalamity, snehové kalamity) s následkami poškodenia krajiny ovplyvňujúce turistický priemysel cez zvýšené riziko poškodenia infraštruktúry, dodatočné požiadavky na bezpečnosť a vyššie prevádzkové náklady (poistenie, evakuačné podmienky, zásobovanie vodou a elektrinou) a s finančnými následkami.
- Oteplenie mierne zvyšujúce význam letnej turistiky viazanej na pobyt pri vode (kúpaliská, vodné nádrže, termálne kúpaliská) či letnej horskej a vysokohorskej turistiky.

CIEĽ 4: ADAPTÁCIU ZNÍŽIŤ ZRANITEĽNOSŤ ÚZEMIA A TURISTICKEJ DESTINÁCIE NP SLOVENSKÝ RAJ NA DOPADY ZMENY KLÍMY.

Indikátory plnenia cieľa:

- Vytvorená stratégia na adaptáciu sa na dopady klimatickej zmeny a implementovaná na úrovni obcí a prevádzkovateľov turistických zariadení, produktov, služieb.
- Počet realizovaných adaptačných opatrení na území Slovenského raja.
- Objem finančných prostriedkov investovaný do adaptačných opatrení na území Slovenského raja.

Cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie **2 opatrení a súborom 8 hlavných aktivít:**

Opatrenie 4.1:

Zníženie citlivosti a zvýšenie adaptačnej kapacity turistickej destinácie NP Slovenský raj na dopady zmeny klímy.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 4.1.1 Vypracovať analýzu zraniteľnosti územia NP Slovenský raj na dopady zmeny klímy.

- 4.1.2 Vypracovať adaptačnú stratégiu územia Slovenský raj na dopady zmeny klímy a vytvoriť mechanizmus jej realizácie na úrovni obcí a vlastníkov/správcoŧ území. a prevádzkovateľov turistických zariadení, produktov, služieb.
- 4.1.3 Integrovať adaptáciu na zmenu klímy do PHSR a Územných plánov obcí a Programu starostlivosti o chránené územie.

Opatrenie 4.2:

Zvýšenie pripravenosti prevádzkovateľov turistických zariadení, produktov a služieb CR na dopady zmeny klímy.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 4.2.1 Informovať odbornú verejnosť i verejnosť o dôsledkoch zmeny klímy.
- 4.2.2 V prípade stredísk zimnej turistiky analyzovať vplyv zvýšeného čerpania vody pre umelé zasnežovanie na spotrebu a zásoby vody v danej oblasti.
- 4.2.3 V prípade environmentálnej a sociálnej vhodnosti zabezpečiť dobudovanie infraštruktúry zimných stredísk pre zvýšenie zabezpečenia umelej snehovej pokrývky.
- 4.2.4 Vypracovať funkčný systém komplexných informačných centier v hlavných strediskách cestovného ruchu s on-line poskytovaním informácií (meteo, podmienky pre turistiku, nebezpečné javy, služby, ponuky atď.) a systém včasného varovania pred extrémnymi prejavmi počasia a zabezpečiť ich realizáciu.
- 4.2.5 Dobudovať systém bezpečnosti pre turistov – technické a kapacitné posilnenie stredísk horskej záchranej služby, rýchlej zdravotnej pomoci v turistických centrách a stredísk protilávínovej prevencie, atď.

Projekty a projektové zámery obcí v NP Slovenský raj pre podporu rozvoja CR do konca roku 2020 (známe v čase spracovania stratégie):

Názov projektu	Stručný popis	Realizátor, investor	Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Rok realizácie a ukončenia	Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované
Smižany					
Regulácia potok Brusník – úsek č. II	Protipovodňové opatrenia	Obec Smižany	Stavebné povolenie	2015 - 2020	330 000
Spišské Tomášovce					
Protipovodňové opatrenia	Protipovodňové opatrenia – Tomášovský potok	Obec Spišské Tomášovce	Zámer		
Telgárt					
Protipovodňové opatrenia obce Telgárt	OPŽP, Envirofond	Obec Telgárt	projekt	2012	283.784 €

5.5 Program 5: Krajinárske hodnoty územia NP Slovenský raj v turistike

Výzvy pre zachovanie a tvorbu krajiny v NP Slovenský raj

- Najrozšírenejšou a najpriateľnejšou formou rekreácie v Slovenskom raji je turistika najmä pešia turistika (300 km sieť turistických značkovaných chodníkov) a návštevník národného parku očakáva od územia aj krajinárske kvality, nenarušenú krásu prírodného prostredia národného parku.
- Rozhodujúca časť turistických chodníkov vedie v Slovenskom raji lesom a návštevník národného parku vníma lesné prostredie ako prirodzenú súčasť krajiny Slovenského raja.

Lesná krajina:

- V národnom parku sa nachádza 17 500 ha lesných pozemkov a tvoria takmer 90 % pôdneho fondu a sú najvýznamnejšou zložkou prírodného prostredia v subregióne NP Slovenský raj.
- Vďaka neprístupnosti terénu sa tu zachovali rozsiahle komplexy prirodzených lesov, ktoré reprezentujú prevažne vápnomilné bučiny. Výnimočné postavenie a vysokú vedeckú i krajinársku hodnotu majú borovicové a smrekovcové riedkolesy, ktoré osídľujú najextrémnejšie bralá a skalné hrebene.
- Väčšina porastov Slovenského raja má prirodzené drevinové zloženie a dodnes sa tu zachovalo niekoľko fragmentov pralesa, respektíve takmer nenarušeného prírodného lesa.
- Lesy v bezzásahovej zóne plnia predovšetkým mimoprodukčné funkcie – vodoochrannú, protieróznú, zmierňovanie dôsledkov zmeny klímy, podmienky pre výskyt biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov.
- Návštevník národného parku zväčša negatívne nevníma samotné obhospodarovanie lesov, ale spôsob akým je vykonávané (veľmi negatívne hodnotia plošne rozsiahlejšie výruby lesov, kalamity, ničenie ciest ťažkou lesnou technikou, eróziu pôdy spôsobenú sústredovaním dreva).

Poľnohospodárska krajina:

- Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v národnom parku je cca 1 500 ha (južná časť lúky, pasienky, chov dobytka, severná časť pestovanie poľnohospodárskych rastlín, obhospodarovanie polí, chov dobytka, tvorba poľnohospodárskej poľnej krajiny).
- Potenciál poľnohospodárskej krajiny pre rozvoj cestovného ruchu je významný v celom území NP

Slovenský raj.

- Vysokú biodiverzitu majú najmä lúky a pasienky. Lúky na Kopanci v juhozápadnej časti územia Slovenského raja patria k najbohatším v Európe, na 1 m² tu rastie až 74 druhov vyšších rastlín.
- Lúky predstavovali a predstavujú aj krajinársky veľmi hodnotnú mozaiku rôzne veľkých políčov užívaných najmä súkromne hospodáriacimi roľníkmi. Plochy lúk a pasienkov kosené a pasené hospodárskymi zvieratami malebne dopĺňajú kolorit územia NP.
- Hlavným ohrozením prirodzených lúčnych porastov v území je zníženie a znižovanie výmery plôch podliehajúcich pravidelnému poľnohospodárskemu využívaniu smerujúce až k totálnemu opúšťaniu lúk. Lúky nie len ako prírodná, ale aj ako krajinárska hodnota degradujú.
- Intravilány obcí ohrozujú invázne druhy rastlín.

CIEĽ 5: Zvýšiť krajinárske hodnoty územia NP slovenský raj pre kvalitný zážitok turistov a návštevníkov bez poškodzovania prírodného prostredia.

Indikátory plnenia cieľa:

- Počet lokalít so zachovanými významnými druhmi a biotopmi.
- Počet ha aktívne poľnohospodársky využívaných lúk a pasienkov v súlade s podmienkami ochrany prírody.
- Počet nových krajinárskych prvkov v poľnej krajine (remízky, vetrolamy, brehové porasty a pod.)
- Počet nových krajinársky hodnotných náučných chodníkov.
- Zmena prístupov obhospodarovania lesa s cieľom zabezpečenia stálej prítomnosti lesa v blízkosti turistických chodníkov zakomponovaná v LHP, resp. iných záväzných lesohospodárskych dokumentoch.
- Zavedený systém informovanosti o spôsobe a príčinách zvoleného postupu ťažby v území NP Slovenský raj.
- Počet informácií pre turistov týkajúcich sa vysvetlenia o zásahoch do prírody a krajiny.

Cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie **3 opatrení a súborom 14 aktivít:**

Opatrenie 5.1:

Zvýšenie využitia mimoprodukčných funkcií lesa a zhodnotenie potenciálu lesov v prospech rozvoja cestovného ruchu v Slovenskom raji.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 5.1.1 Budovať v lesnej krajine krajinársky zaujímavé a hodnotné náučné chodníky.
- 5.1.2 Udržiavať turistické trasy.
- 5.1.3 Koordinovať a urýchliť likvidáciu kalamít v roklinách a na turistických chodníkoch.
- 5.1.4 Realizovať jemnejšie prístupy k ťažbe lesov, postupného výberu stromov, či ťažbu na menších plochách.
- 5.1.5 Pri obnove lesných porastov zabezpečiť „stálu prítomnosť lesa“ - ponechávať zaujímavé, esteticky hodnotné alebo staré jedince, či skupinky stromov v porastoch okolo a v blízkosti turistických trás.
- 5.1.6 Realizovať práce v lese tak, aby nedochádzalo k poškodzovaniu prírodného prostredia, rozbahňovaniu a erózii ciest, najmä ak po nich vedú turistické chodníky.

- 5.1.7 Redukovať ťažbu na minimum (spracovávať len kalamitu), najmä počas hlavnej turistickej sezóny v mesiacoch jún - september.
- 5.1.8 Informovať návštevníkov/turistov dostupnými informačnými formami o príčinách a spôsobe hospodárenia v lesoch.

Opatrenie 5.2:

Udržanie a obnova lúk, pasienkov a trvalých trávnatých porastov najmä v južnej a západnej časti Slovenského raja (Vernár a Hnilecká dolina).

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 5.2.1 Odstraňovať z lúk a pasienkov nálety drevín.
- 5.2.2 Lúky, pasienky a trvalé trávnaté porasty aktívne poľnohospodársky využívať – kosením a pasením v spolupráci s poľnohospodárskymi subjektmi.
- 5.2.3 Pripraviť a realizovať projekty na obnovu lúk a pasienkov a zapojiť zainteresované subjekty do agroenvironmentálnych programov v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020.

Opatrenie 5.3:

Tvorba stabilnej poľnohospodárskej krajiny, najmä v severnej časti územia Slovenského raja (polia Hornádskej kotliny).

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 5.3.1 Realizovať v spolupráci s poľnohospodárskymi subjektmi návrhy Miestnych územných systémov ekologickej stability.
- 5.3.2 Realizovať aktivity vyplývajúce z ÚP obcí smerujúce k tvorbe kultúrnej poľnohospodárskej krajiny s dopadom aj na protipovodňové opatrenia v krajine.
- 5.3.3 Podporiť aktivity zamerané na tvorbu a zachovanie krajiny najmä subjektov, ktoré rozvíjajú agroturistiku (okrem ubytovania, stravovania aj starostlivosť o krajinu - kosenie lúk, pasenie, chov dobytku, agropestovanie a pod.) v súlade s podmienkami ochrany územia).

5.6 Program 6: Atraktívna ponuka CR v destinácii NP Slovenský raj a jej propagácia

Program **Atraktívna ponuka CR v destinácii Slovenský raj** vychádza z **Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj** (www.spisskanovaves.eu), ktorá je spracovaná v roku 2014 (máj 2014) ako výstup projektu Mesta Spišská Nová Ves a partnera Združenia obcí Mikroregiónu Slovenský raj – Sever: „*Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území*

Mikroregiónu Slovenský raj” podporeného z ROP; autorom spracovania v komunikácii a s účasťou zainteresovaných subjektov, vrátane OOCR Slovenský raj i OOCR SPIŠ, bola spoločnosť e-volution, s.r.o, Košice).

Marketingová stratégia destinácie NP Slovenský raj je vypracovaná pre územie NP Slovenský raj na roky 2014 – 2020, teda pre rovnaké územie a rovnaké obdobie, ako je spracovaná Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu a obe stratégie sú vypracované v tom istom roku (2014). Stratégia rozvoja územia má širší záber činností a rozvojových oblastí územia Slovenský raj (dopravná a technická infraštruktúra, vybavenosť, bezpečnosť a ochrana územia, dopady zmeny klímy); marketingová stratégia **sa venuje ponuke produktov a služieb CR** v destinácii Slovenský raj a to s cieľom:

1. **zjednotenia a zlepšenia propagácie ponuky produktov a služieb** prostredníctvom súčasných nástrojov a s využitím súčasných a budúcich trendov,
2. **inovácie ponuky produktov a služieb** s dôrazom na trvalú udržateľnosť a ochranu prírodného dedičstva,
3. **inovácie foriem predaja ponuky a služieb**, a teda zlepšenie možností ich distribúcie.

Plnenie marketingovej stratégie by malo byť predmetom činností a aktivít viacerých inštitúcií v území, ktoré sa zameriavajú na rozvoj cestovného ruchu. Takými sú, na základe zákona o podpore cestovného ruchu č.91/2010 Z.Z v znení neskorších predpisov, aj Oblastné organizácie cestovného ruchu, ktorých hlavnými činnosťami, okrem iných, sú:

- a) tvorba a realizácia marketingu a propagácia cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí,
- b) iniciovanie alebo zabezpečovanie tvorby, manažmentu a prezentácie produktov cestovného ruchu na svojom území, a to aj prostredníctvom turistického informačného centra,
- c) mapovanie produktov, aktivít a hodnôt cieľového miesta vo svojom území v spolupráci s obcami, členmi oblastnej organizácie a zástupcami odbornej verejnosti, a to aj prostredníctvom turistického informačného centra.

Vzhľadom na uvedené navrhujeme Marketingovú stratégiu destinácie NP Slovenský raj 2014 -2020 **zakomponovať do Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na roky 2015 – 2020 (2025) ako jeden zo súboru Programov realizácie stratégie pod názvom *Atraktívna ponuka CR v destinácii NP Slovenský raj a jej propagácia.***

Program bude naplnený prostredníctvom v marketingovej stratégii definovaných cieľov, ktoré ako súčasť Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu sa v jej štruktúre stávajú opatreniami:

CIEĽ 6: SKVALITNIŤ PONUKU CESTOVNÉHO RUCHU A ZVÝŠIŤ ÚČINNOSŤ MARKETINGU A PROPAGÁCIE DESTINÁCIE NP SLOVENSKÝ RAJ.

Indikátory plnenia cieľa:

- Počet nových produktov a nových služieb CR.
- Počet zapojených subjektov súkromného sektora do spoločného marketingu destinácie.
- Počet návštevníkov internetových stránok destinácie.
- Počet užívateľov profilov sociálnych sietí.
- Počet zákazníkov – turistov v destinácii.
- Počet poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu na medzinárodných portáloch turistickej ponuky.
- Počet článkov o Slovenskom raji v domácich a zahraničných médiách.

Cieľ bude naplnený realizáciou 3 opatrení a súborom 8 akčných plánov:

Opatrenie 6.1:

Zvýšenie viditeľnosti ponuky destinácie np slovenský raj

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 6.1.1 Zjednotiť systém propagácie:
 - *Nastaviť jednotnosť webstránok.*
 - *Jednotne označiť navigačné body.*
 - *Využívať jednotné slogany pre propagáciu destinácie.*
- 6.1.2 Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových stránok:
 - *Modifikovať webstránku pre mobilné zariadenia.*
 - *Vytvoriť profily na sociálnych sieťach a definovať identifikačné značky.*
 - *Vytvoriť systém pre aktívnu tvorbu obsahu užívateľmi – turistami.*
 - *Vytvoriť systém distribúcie noviniek destinácie formou e-mailov – newsletter.*
 - *Zapojiť destináciu do propagácie na svetových turistických portáloch.*
- 6.1.3 Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie:
 - *Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy.*
 - *Vytvoriť moderné propagačné kampane.*
 - *Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu.*
- 6.1.4 Vytvoriť programy pre podporu PR:
 - *Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov.*
 - *Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“.*
 - *Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov.*

Opatrenie 6.2:

Zlepšenie ponuky destinácie

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 6.2.1 Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času:
- *Vytvoriť zážitkové ponuky pre vybrané trhové segmenty.*
 - *Vytvoriť všeobecné záujmové zážitky.*
 - *Vytvoriť nové kultúrne, spoločenské a športové podujatia.*
 - *Rozšíriť ponuku o nové segmenty podľa segmentácie stratégie SACR 2014 – 2020.*
- 6.2.1 Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky:
- *Zapojiť poskytovateľov produktov a služieb do destinačného systému hodnotenia kvality.*
 - *Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii.*
 - *Zaviesť Wi-Fi hot spots.*
 - *Inovovať produkty a služby pomocou moderných technológií.*

Opatrenie 6.3:

Zlepšenie možností nákupu produktov a služieb destinácie

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 6.3.1 Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém.
- *Rozšíriť flexibilitu rezervačného systému.*
 - *Doplniť on-line individuálneho tvorca itinerárov.*
 - *Rozšíriť platobné možnosti.*
- 6.3.2 Vytvoriť elektronické turistické karty.
- *Vytvoriť systém založený na turistických kartách a produktových balíkoch.*
 - *Rozšíriť funkcie turistických kariet.*

Súčasťou Cieľa 2 marketingovej stratégie je aj opatrenie „zlepšenie dostupnosti ponuky“, ktoré je však vzhľadom na obsah Stratégie rozvoja územia s dôrazom na rozvoj CR v spojitosti s dopravnou infraštruktúrou a mobilitou v území destinácie Slovenský raj obsahom *Programu: Dostupnosť, mobilita a kvalitné cesty v Slovenskom raji*.

Projekty a projektové zámery obcí (produkty CR) v NP Slovenský raj pre podporu rozvoja CR do konca roku 2020 (známe v čase spracovania stratégie):

Názov projektu	Stručný popis	Realizátor, investor	Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Rok realizácie a ukončenia	Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované
Dedinky					
Rozšírenie lyžiarskeho strediska na Dobšinskej Maši	Rozšírenie lyžiarskeho strediska na Dobšinskej Maši – predĺženie existujúceho vleku a vybudovanie druhého. Dobudovanie služieb – bufet, servis, požičovňa, WC, parkoviská, umelé zasnežovanie.	Obec Dedinky – Dobšinská Maša	Zámer	2014 - ?	1 161 787,0
Vybudovanie strediska vodných športov	Úprava pláží na kúpanie - vrátane osadenia kúpaliska. Úprava plôch na poskytovanie služieb v súvislosti	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	663 878,0

	s vodnými športmi. Požičovňa člnov, vodných bicyklov. Budovanie vleku na vodné lyžovanie a plávajúci bazén.				
Vybudovanie rekreačnej zóny	Vybudovanie rekreačnej zóny pri hoteli Priehrada – kombinácia ubytovania v menších chatách, stravovacieho zariadenia a rozptylových plôch pre návštevníkov ako sú ihriská, ohniská.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 161 787,0
Úprava stanového tábora	Úprava stanového tábora s doplnením o komplex stánkov poskytujúcich služby – predaj suvenírov, novinový stánok, občerstvenie, požičovňa športových potrieb.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	398 327,0
Presun lyžiarskeho vleku z Geráv	Presun vleku z Geráv na Dedinky k sedačkovej lanovke a vybudovanie umelého zasnežovania.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	995 818,0
Vybudovanie športového areálu	Vybudovanie športového areálu na futbalovom ihrisku – rekonštrukcia kabín na ihrisku prístavbou a vybudovaním podkrovia s ubytovaním, zriadenie squashovej haly, bufetu a spoločenskej miestnosti, výstavba tenisového kurtu pri futbalovom ihrisku.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 161 787,0
Oprava budovy MŠ	Oprava budovy MŠ ako komplexný športový areál – vybudovanie priestorov na fitness, saunu, jedáleň s kuchyňou, na poschodí – priestory na služby – zubný lekár, zdravotné stredisko, kaderníctvo.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	1 493 726,0
Rekonštrukcia budovy bývalej školy na Dobšinskej Maši	Vybudovanie ubytovania v podkroví, na prízemí spoločenskú miestnosť, v areály oprava tenisového kurtu a okolité plochy využiť na detské ihrisko.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	995 818,0
Rekonštrukcia sedačkovej lanovky na Geravy	Komplexná rekonštrukcia sedačkovej lanovky na Geravy.	Obec Dedinky	Zámer	2014 - ?	896 236,0
Hnilčík					
Hnilčík – Putovanie údolím Železného potoka	Spievodca turistickými a náučnými trasami – umiestnenie informačných tabúľ na drevených stojanoch na 5 naučných trasách v počte 40 ks a vydanie sprievodcu s textom a mapovým vyznačením trás	Obec Hnilčík OZ Hnilčík	Projekt Čiastočná realizácia	2012 - ?	20 000.- €
Koncepcia záchrany banských technických a historických pamiatok v obci Hnilčík	Koncepcia je písomne spracovaná zo zoznamom 11 objektov navrhovaných na ochranu. Tri z týchto objektov sú vyhlásené za národnú kultúrnu pamiatku. V prvej etape je potrebné ich označiť tabuľami s krátkym textom a tie ktoré boli vyhlásené za národnú kultúrnu pamiatku aj s ďalšou jednotnou tabuľou zo základnými údajmi	Obec Hnilčík OZ Hnilčík	Projekt	2013 - ?	10 000.- €
Sprievodca tajomstvom podzemia v obci Hnilčík	II. vydanie monografie/ pokračovanie / o obci Hnilčík s nákladom 1000 ks	Obec Hnilčík OZ Hnilčík	Projekt	2013 - ?	10 000.- €
Obytné jednopodlažné zrubové domy v Rostokách	Zámer predpokladá odkúpenie jedného domu s príslušenstvom pozenkami do vlastníctva obce a zriadiť skanzen	Obec Hnilčík OZ Hnilčík	projekt	2013 - ?	70 000.- €
Mlynky					
Zriadenie stálej expozície o banickej histórii	Zriadenie stálej expozície o banickej histórii (v banickej budove vo vlastníctve obce) vysokej pece a hámroch na Palcmanskej Maši v rámci Železnej cesty a vytvorenie makety pálenia dreveného uhlia v zachovalých jamách (štece)	Obec Mlynky	Zámer	2015-2018	199164,0
	Zriadiť turisticko- informačné centrum v obci Mlynky	Obec Mlynky	Zámer	2009-2013	13776,0
	Dobudovať sieť lyžiarskych bežeckých a turistických trás, prepojenie lyžiarskej trasy Biele Vody - Grajnár	Obec Mlynky	Zámer	2015-2017	9958,0
	Rekonštrukcie vodovodnej siete a rozšírenia vodných zdrojov o povrchový odber z Havranieho potoka	Obec Mlynky	Zámer	2015-2018	398327,0
	Vybudovanie dvoch kanalizačných systémov delenej kanalizácie s čistením odpadových vôd	Obec Mlynky	Projekt	2015-2018	1 493 726,3

Smižany					
Cesta Ukrajina: Smižany – Podlesok (severná hranica Národného parku Slovenský raj)	Spracovanie projektovej dokumentácie a realizácia projektu. Zvýšenie atraktívnosti územia vytvorením doplnkových služieb – výstavba chodníka pre cyklistov a priaznivcov kolieskových korčulí	Obec Smižany	Štúdia Územné konanie	2015-2020	
Športovo-kultúrno-spoločenské centrum v rómskej osade	Vytváraním podmienok pre trávenie voľného času rómskej komunity zmierniť negatívne dopady spôsobu života Rómov a zaradiť členov komunity do aktívneho kultúrneho a športového života v obci	Obec Smižany	Zámer	2015-2020	400 000
Výstavba viacúčelového ihriska v rómskej osade	Vytváraním podmienok pre rozvoj športu v rómskej osade zmierniť negatívne dopady spôsobu života Rómov a integrovať ich do aktívneho športového života v obci	Obec Smižany	Projekt	2015-2020	33 200
Spišské Tomášovce					
	Cyklotrasa	Obec Spišské Tomášovce	Zámer		
	Výstavba ihriska a oddychovej zóny	Obec Spišské Tomášovce	Zámer		
Telgárt					
Cestovný ruch	Rekreačno-športový areál – parkoviská, náučné chodníky, cyklotrasy	Obec Telgárt	projekt	rok 2010	664.000 €
Spišská Nová Ves					
Názov projektu	Cyklotrasy				
Stručný popis	Zlepšené podmienky rekreácie a športu pre všetkých				
Realizátor, investor	Mesto SNV				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Vypracovaná stavebné PD a podaný projekt na vybudovanie cyklotrasy okolo Hornádu v úseku Gorského ul. - ZOO				
Rok realizácie a ukončenia	Súčasť investič. Plánu mesta na r.2009-2011				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				
Názov projektu	Kyseľ				
Stručný popis	Znovu otvorenie rokliny Kyseľ NP Slov. raj				
Realizátor, investor	Mesto SNV				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Príprava zadania pre hodnotenie EIA				
Rok realizácie a ukončenia	2010-2011				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				
Názov projektu	Horskipark – Novoveská Huta - infraštruktúra				
Stručný popis	Vybudovanie strediska cestovného ruchu v Novoveskej Hute - HorSKI park				
Realizátor, investor	- Partner: MsÚ SNV, Odbor výstavby, územného plánovania a dopravy; Investor: Skilab s.r.o.				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	Príprava podmienok pre realizáciu investície HorSKI park				
Rok realizácie a ukončenia	Začiatok realizácie: 2010				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	-				
Názov projektu	Spišský raj				
Stručný popis	Vybudovanie športovo-rekreačného komplexu na území ochranného pásma NP Slovenský raj, ktorý by sa skladal z letnej a zimnej časti s celoročným využitím.				
Realizátor, investor	Projekt developerskej spoločnosti Dorchester Group of Companies; Mesto SNV umožňovateľ				
Stav rozpracovania: zámer, projekt, realizácia	V roku 2009 úspešne podaný na posúdenie vplyvov na ŽP (EIA).				
Rok realizácie a ukončenia	Predložený – r.2007; Začiatok stavebných prác: r.2010; Ukončenie: r.2019				
Náklady (EUR) - rozpočtové a plánované	Investor				

5.7 Program 7: Vedomosti, zručnosti a informácie ako nástroj skvalitňovania služieb návštevníkom v destinácii NP Slovenský raj

Program: vedomosti, zručnosti a informácie ako nástroj skvalitňovania služieb návštevníkom v destinácii NP Slovenský raj je z časti samostatným programom (Opatrenia 2, 3 a 4) a z časti prierezovým (Opatrenie 1) vo väzbe na 3 zo 7mych programov rozvoja územia Slovenský raj a to :

- Bezpečne v raji,
- Dostupnosť, mobilita a kvalitné cesty v turistickej destinácii NP Slovenský raj,
- Krajinárske hodnoty územia NP Slovenský raj v turistike,

V horeuvedených programoch sa niektoré aktivity týkajúce sa tohto tematickeho okruhu zhodujú s aktivitami tohto Programu (Opatrenie 1), pretože kým v nich sú systematickou súčasťou plánovaných krokov na naplnenie jednotlivých opatrení, v *Program: vedomosti, zručnosti a informácie ako nástroj skvalitňovania služieb* sú prierezovým zhrnutím a doplneným súborom navrhovaných vzdelávacích, výchovných, informačných a osvetových aktivít. Tieto sú zamerané na 4 cieľové skupiny:

1. verejnosť a návštevníci Slovenského raja,
2. domáce obyvateľstvo,
3. volení i výkonní predstavitelia samosprávy obcí,
4. subjekty (podnikatelia, neziskový sektor) poskytujúce služby a produkty návštevníkom.

Program: vedomosti, zručnosti a informácie ako nástroj skvalitňovania služieb návštevníkom v destinácii NP Slovenský raj je previazaný aj s cieľom Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj (2014) a to „zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie“ prostredníctvom:

- zjednotenia systému propagácie,
- inovácia propagácie prostredníctvom internetových stránok,
- zlepšenia prvkov klasickej a vonkajšej propagácie,
- vytvorenia programov pre podporu PR.

Výzvy pre vzdelávanie, výchovu a osvetu v NP Slovenský raj

- Zo štatistík vyplýva, že v Slovenskom raji nie je vzdelanostná situácia obyvateľstva priaznivá a naklonená rozvoju zamestnanosti, podnikania, inováciám aj v sektore cestovného ruchu (v Slovenskom raji je málo vysokoškolsky vzdelaných ľudí (7%) a najväčší podiel tvoria ľudia len so základným vzdelaním a bez vzdelania (47%), k čomu veľmi výrazne prispieva vysoký podiel nevzdelaného, ťažko vzdelávateľného rómskeho obyvateľstva).

- Dlhodobo pretrváva jeden z problémov rozvoja CR a to „nedostatočná kvalita ľudských zdrojov, profesionálna a jazyková vybavenosť poskytovateľov produktov a služieb CR (*neexistujúci systém permanentného vzdelávania a skvalitňovania ľudských zdrojov v sektore, nestálosť pracovných pozícií v CR*).
- Z analýzy rozvojových dokumentov (súčasť analytickej časti stratégie) vyplýva nedostatok vedomostí, zručností a skúseností zástupcov samosprávy obcí (volených i výkonných) s plánovaním rozvoja územia, s budovaním partnerstva, v oblasti manažerských a komunikačných zručností, v oblasti rozhodovania (*od roku 2009 nebol pre rozvoj cestovného ruchu v NP Slovenský raj realizovaný komplexný projekt cieleného a efektívneho ďalšieho neformálneho vzdelávania pre rozhodovateľov a aktérov rozvoja - samosprávy podnikateľské subjekty,...*).
- Nedostatočná informovanosť návštevníkov o „dianí“ v NP Slovenský raj s následkom „negatívnej reklamy“.
- Nízka motivácia domáceho obyvateľstva zapájať sa do aktivít v NP Slovenský raj, nízka úroveň lokalpatriotizmu domácich k Slovenskému raju, ktorej príčinou je aj nedostatočná informovanosť, osveta a nedostatočné zapájanie obyvateľov do komunikácie a rozhodovania o rozvoji územia, v ktorom žijú.

CIEĽ 7: SKVALITNIŤ POSKYTOVANIE SLUŽIEB OBYVATEĽOM I NÁVŠTEVNÍKOM SLOVENSKEHO RAJA PROSTREDNÍCTVOM ZVÝŠENIA VEDOMOSTÍ, SKVALITŇOVANIA ZRUČNOSTÍ POSKYTOVATEĽOV A AKTÉROV ROZVOJA ÚZEMIA, PROSTREDNÍCTVOM ZVÝŠENIA INFORMOVANOSTI A ZAPOJENIA VEREJNOSTI DO DIANIA V NP SLOVENSÝ RAJ.

Indikátory plnenia cieľa:

- Počet sťažností návštevníkov na nekvalitne poskytnutú službu/produkt.
- Počet aktivít podporujúcich a ochranu územia a rozvoj destinácie NP Slovenský raj so zapojením domáceho obyvateľstva/počet zapojených domácich obyvateľov.
- Počet výchovno-vzdelávacích aktivít/počet účastníkov.
- Počet náučných chodníkov.
- Vybudovaný funkčný systém komplexných informačných centier v hlavných strediskách cestovného ruchu s on-line poskytovaním informácií.
- Počet pozitívnych mediálnych vstupov a reklám na počet negatívnych reklám.
- Počet človekodní vzdelávania volených a výkonných predstaviteľov samosprávy za rok.
- Počet človekodní vzdelávania manažérov a zamestnancov subjektov poskytujúcich služby/produkty CR za rok, organizovaných v OOCR Slovenský raj.

Cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie **4 opatrení** (každé z opatrení zamerané na jednu z hore uvedených cieľových skupín) a **súborom 16 aktivít**:

Opatrenie 7.1:

Zvýšenie povedomia verejnosti a návštevníkov NP Slovenský raj o jeho hodnotách, ako aj o formách/spôsoboch starostlivosti, hospodárenia a o podmienkach využívania územia Slovenského raja.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 7.1.1 Budovať v NP Slovenský raj náučné chodníky.
- 7.1.2 Informovať návštevníkov/turistov dostupnými informačnými formami najmä o príčinách a spôsobe hospodárenia v lesoch, o likvidácii kalamít a pod. v NP Slovenský raj.
- 7.1.3 Vypracovať funkčný systém komplexných informačných centier v hlavných strediskách cestovného ruchu s on-line poskytovaním informácií (meteo, podmienky pre turistiku, nebezpečné javy, služby, ponuky atď.) a systém včasného varovania pred extrémnymi prejavmi počasia a zabezpečiť ich realizáciu.
- 7.1.4 Informovať verejnosť o hrozbe dopadov zmeny klímy na územie Slovenského raja.
- 7.1.5 Zaviesť a komunikovať a propagovať/medializovať systém financovania rekonštrukcií a opráv turistických zariadení (vrátane mechanizmu výberu poplatku od návštevníkov Slovenského raja i vstupného do chránených území).
- 7.1.6 Pripraviť a realizovať osvetu (kampaň, cielený propagačný program) a informovať návštevníkov/turistov Slovenského raja o bezpečnosti pohybu v území a k bezpečnému turizmu.
- 7.1.7 Školské výchovno-vzdelávacie aktivity, komunitné činnosti a terénnu sociálnu prácu (v existujúcich i nových komunitných centrách) v práci so sociálne neprispôsobivými občanmi zamerať aj na prevenciu kriminality (napr. vzdelávacie projekty s políciou a pod.).
- 7.1.8 Proaktívne komunikovať/medializovať aktivity smerujúce k zvyšovaniu bezpečnosti v Slovenskom raji.
- 7.1.9 Realizácia výchovy a osvetu v požiarnej ochrane (vypaľovanie trávy) v spolupráci so školami, Komunitnými centrami, terénnymi sociálnymi pracovníkmi, Správou NP Slovenský raj, dobrovoľnými požiarnymi zbormi v obciach a orgánmi PO.

Opatrenie 7.2:

Zvýšenie uvedomenia domáceho obyvateľstva o hodnotách NP Slovenský raj a výhodách chráneného územia pre rozvoj a skvalitňovanie života v ňom.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 7.2.1 Pripraviť a realizovať vzdelávacie programy o Slovenskom raji pre žiakov základných škôl v spolupráci so školami v rámci biologických predmetov (*projektová aktivita*).
- 7.2.2 Pripraviť a realizovať informačné programy o Slovenskom raji (o jeho hodnotách, potenciáli, vývoja návštevnosti, problémoch) pre širšiu domácu verejnosť (*projektová aktivita*).
- 7.2.3 Zapojiť vlastníkov a užívateľov pozemkov, miestne obyvateľstvo i samosprávy do ochrany územia národného parku, do aktivít zachovávajúcich prírodné hodnoty a zároveň prinášajúcich prosperitu miestnym obyvateľom, ako je trvalo udržateľný turizmus (*Správou NP Slovenský raj ako prostriedok plnenia Programu starostlivosti o NP Slovenský raj*).

Opatrenie 7.3:

Zvýšenie vedomostí a skvalitnenie zručností volených i výkonných predstaviteľov samospráv obcí v Slovenskom raji v oblasti riadenia rozvoja územia a destinácie NP Slovenský raj.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 7.3.1 Vypracovať analýzu potrieb a plán vzdelávania manažmentov obcí a volených predstaviteľov miestnych samospráv.
- 7.3.2 Pripraviť a realizovať vzdelávací program zameraný na posilnenie kompetencií (vedomosti, zručnosti) volených i výkonných predstaviteľov samospráv obcí v spolupráci so vzdelávacími subjektmi (projektová aktivita napr. s RVC).

Opatrenie 7.4:

Zvýšenie vedomostí a skvalitnenie zručností manažérov i zamestnancov subjektov poskytujúcich návštevníkom/turistom Slovenského raja služby – členov OOCR Slovenský raj.

Plán Aktivít/Akčný plán:

- 7.4.1 Vypracovať analýzu potrieb a plán vzdelávania manažmentov a zamestnancov subjektov poskytujúcich produkty a služby v CR a organizovaných v OOCR Slovenský raj.
- 7.4.2 Pripraviť a realizovať vzdelávací program zameraný na posilnenie kompetencií (vedomosti, zručnosti) manažmentov a zamestnancov subjektov poskytujúcich produkty a služby v CR a organizovaných v OOCR Slovenský raj v spolupráci s OOCR Slovenský raj, KOOCR košický kraj a vzdelávacími subjektmi (projektová aktivita).

6 Príspevok stratégie k plneniu relevantných strategických dokumentov

Príspevok stratégie k plneniu Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja a Územných plánov na lokálnej úrovni boli analyzované samostatne v príslušnej kapitole analytickej časti a sú východiskami stratégie. Zároveň je nutné poznamenať, že na regionálnej úrovni neexistuje relevantný sektorový dokument pre oblasť cestovného ruchu. Preto v nasledujúcej kapitole analyzujeme príspevok stratégie, jej cieľov a opatrení k plneniu *Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja*, špeciálne pre oblasť turizmu a k nej prislúchajúce časti. Na celoštátnej úrovni posúdime príspevok stratégie k plneniu dokumentu *Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020*.

6.1 Súlad s PHSR Košického samosprávneho kraja

Aktuálne platná strategická časť PHSR Košického samosprávneho kraja na obdobie 2007 – 2013 stanovuje ciele, opatrenia a aktivity na riešenie prioritných problémov KSK v siedmych prioritných témach. Päť z nich je v súlade s programami Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020, výhľadovo 2025.

Iný prístup zvolili oba dokumenty v problematike zmeny klímy. PHSR KSK sa ňou zaoberá na úrovni mitigácie (zmiernením príspevku človeka k zmene klímy v podobe znižovania produkcie emisií skleníkových plynov) a Stratégia rozvoja územia Slovenského raja na úrovni adaptácie (prispôbením sa prírodných alebo ľudských systémov na nové alebo meniace sa prostredie v reakcii na aktuálne alebo očakávané klimatické podnety). PHSR KSK sa na regionálnej úrovni nezaobrá iba jednou prioritou a to bezpečnosť, ktorá je súčasťou jedným z predpokladov rozvoja územia a cestovného ruchu v NP Slovenský raj.

Na základe týchto faktov je možné konštatovať, že Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020, výhľadovo 2025 a PHSR Košického samosprávneho kraja na obdobie 2007 – 2013 sú vo vzájomnom súlade.

Prehľad súvisiacich špecifických cieľov, priorít a opatrení na regionálnej úrovni a programov, cieľov a opatrení na úrovni územia Slovenského raja pre porovnanie uvádza nasledujúca tabuľka:

Tab. 1: Porovnanie PHSR KSK a Stratégie Slovenského raja

PHSR Košického samosprávneho kraja na obdobie 2007 – 2013	Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020, výhľadovo 2025
<p>Špecifický cieľ 2: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti životného prostredia</p> <p>Priorita 2.2: Zvýšenie ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a minimalizácia nepriaznivých vplyvov klimatických zmien</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podpora aktivít smerujúcich k ochrane ovzdušia • podpora aktivít smerujúcich k minimalizácii nepriaznivých vplyvov klimatických zmien, vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie 	<p>Program: Adaptovanie sa na dopady zmeny klímy v turistickej destinácii NP Slovenský raj</p> <p>Cieľ: adaptáciou znížiť zraniteľnosť územia a turistickej destinácie NP Slovenský raj na dopady zmeny klímy.</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znížiť citlivosť a zvýšiť adaptačnú kapacitu turistickej destinácie NP Slovenský raj na dopady zmeny klímy.

	<ul style="list-style-type: none"> Zvýšiť pripravenosť zodpovedných subjektov na riešenie mimoriadnych udalostí a ich následkov.
<p>Špecifický cieľ 3: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti základnej infraštruktúry</p> <p>Priorita 3.3.: Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu.</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> podpora vzniku jednotného regionálneho turisticko-informačného systému a jednotnej prezentácie cestovného ruchu v rámci regiónu, vrátane podpory Turisticko-informačných kancelárií podpora vzniku domácich produktov vrátane budovania infraštruktúry cestovného ruchu na Víňnej, Železnej, Gotickej a Kráľovsko-cisárskej poštovej ceste podpora vzniku, rekonštrukcie a modernizácie turistickej infraštruktúry a supraštruktúry, marketing a propagácia cestovného ruchu <p>Špecifický cieľ 7: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rozvoja vidieka</p> <p>Priorita 7.4.: Zapojenie subjektov poskytujúcich služby vo vidieckom cestovnom ruchu do medzinárodných systémov.</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> zlepšenie kvality služieb vo vidieckom turizme, zlepšenie jednotnej propagácie mikroregiónov v rámci Košického kraja. 	<p>Program: Atraktívna ponuka CR v destinácii NP Slovenský raj a jej propagácia</p> <p>Ciele, opatrenia:</p> <p>ZVÝŠIŤ VIDITEĽNOSŤ PONUKY DESTINÁCIE NP SLOVENSKÝ RAJ</p> <ul style="list-style-type: none"> Zjednotenie systému propagácie Inovácia propagácie prostredníctvom internetových stránok Zlepšenie prvkov klasickej a vonkajšej propagácie Vytvorenie programov pre podporu PR <p>ZLEPŠIŤ PONUKU DESTINÁCIE</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky <p>ZLEPŠIŤ MOŽNOSTI NÁKUPU PRODUKTOV A SLUŽIEB DESTINÁCIE</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém. Vytvoriť elektronické turistické karty.
<p>Špecifický cieľ 1: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti dopravy</p> <p>Priorita 1.1.: Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry.</p> <p>Priorita 1.2.: Modernizácia a rozvoj železničnej infraštruktúry a rozvoj verejnej železničnej osobnej dopravy.</p> <p>Priorita 1.3.: Rozvoj integrovanej dopravy.</p> <p>Priorita 1.4.: Rozvoj intermodálnej prepravy.</p>	<p>Program: Dostupnosť, mobilita a kvalitné cesty v turistickej destinácii NP Slovenský raj</p> <p>Cieľ: zlepšiť dostupnosť územia turistickej destinácie slovenský raj ako predpokladu rozvoja územia a turistickej destinácie np slovenský raj.</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zlepšenie mobility a regionálneho a miestneho dopraveného spojenia (autobusového a vlakového spojenia) do turistickej destinácie Slovenský raj a v rámci jej územia. Skvalitnenie stavebno - technického stavu cestných komunikácií II. a III. triedy v území Slovenského raja v súlade s Master plánom dobudovania regionálnej dopravy KSK. Skvalitnenie miestnych komunikácií a dobudovanie dopravnej infraštruktúry v obciach a strediskách CR v súlade s územnými plánmi a PHSR obcí.
<p>Špecifický cieľ 3: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti základnej infraštruktúry</p> <p>Priorita 3.1.: Obnova a budovanie základnej infraštruktúry</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia školských zariadení, 	<p>Program: Infraštruktúra, vybavenosť a estetizácia sídiel a stredísk cestovného ruchu v turistickej destinácii NP Slovenský raj</p> <p>Cieľ: Zvýšiť štandard a kvalitu služieb dobudovaním infraštruktúry, objektov občianskej vybavenosti a estetizáciou sídiel a stredísk CR</p> <p>Opatrenia:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • budovanie, rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zariadení sociálnych služieb, • rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zdravotných zariadení, • rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia pamäťových, fondových a kultúrnych inštitúcií, vrátane obnovy kultúrnych pamiatok, • obnova a čiastočné budovanie hmotnej infraštruktúry sídiel • rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zariadení nekomerčných záchranných služieb vrátane obstarania vybavenia zariadení. <p>Priorita 3.2.: Revitalizácia oblastí ohrozených sociálnym vylúčením skupín obyvateľov</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budovanie základnej infraštruktúry v oblastiach ohrozených sociálnym vylúčením skupín obyvateľov, vrátane obnovy bytových domov 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobudovanie technickej infraštruktúry v obciach • Dobudovanie občianskej vybavenosti v obciach a strediskách CR • Zatraktívnenie a skrášlenie obcí a stredísk CR
<p>Špecifický cieľ 7: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rozvoja vidieka</p> <p>Priorita 7.2.: Zvýšenie konkurencieschopnosti, odborného vzdelávania a poradenstva v lesnom hospodárstve a zlepšenie zdravotného stavu lesov</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podpora modernizácie, inovácie a efektivity lesníckeho sektora, • vytvorenie podmienok na trvalo udržateľné využívanie lesnej pôdy 	<p>Program: Krajinárske hodnoty územia NP Slovenský raj v turistike</p> <p>Cieľ: zvýšiť krajinárske hodnoty územia NP slovenský raj a zabezpečiť tak kvalitný zážitok turistom a návštevníkom bez poškodzovania prírody.</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvýšenie využitia mimoprodukčných funkcií lesa a zhodnotenie potenciálu lesov v prospech rozvoja cestovného ruchu v Slovenskom raji. • Udržanie a obnova lúk, pasienkov a trvalých trávnatých porastov najmä v južnej a západnej časti Slovenského raja (Vernár a Hnilecká dolina). • Tvorba kultúrnej poľnohospodárskej krajiny, najmä v severnej časti územia Slovenského raja (polia Hornádskej kotliny).
<p>Špecifický cieľ 2: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti životného prostredia</p> <p>Priorita 2.4.: Dobudovanie infraštruktúry ochrany a regenerácie prírodného prostredia a krajiny</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podpora zlepšenia informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami. <p>Špecifický cieľ 7: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rozvoja vidieka</p> <p>Priorita 7.5.: Realizácia prístupu LEADER</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlepšovanie manažmentu, riadenia a mobilizácia rozvojového potenciálu vo vidieckych oblastiach <p>Priorita 7.2.: Zvýšenie konkurencieschopnosti, odborného vzdelávania a poradenstva v lesnom hospodárstve a zlepšenie zdravotného stavu lesov.</p> <p>Opatrenia:</p>	<p>Program: Vedomosti, zručnosti a informácie ako nástroj skvalitňovania služieb návštevníkom v destinácii NP Slovenský raj</p> <p>Cieľ: skvalitniť poskytovanie služieb návštevníkom destinácie NP slovenský raj prostredníctvom zvýšenia vedomostí, zručností aktérov rozvoja územia a destinácie NP Slovenský raj, zvýšenia informovanosti verejnosti i zapojenosti domáceho obyvateľstva do diania v NP Slovenský raj.</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvýšenie povedomia verejnosti a návštevníkov NP Slovenský raj o jeho hodnotách, ako aj o formách/spôsoboch starostlivosti, hospodárenia a o podmienkach využívania územia Slovenského raja. • Zvýšenie uvedomenia domáceho obyvateľstva o hodnotách NP Slovenský raj a výhodách chráneného územia pre rozvoj a skvalitňovanie života v ňom. • Zvýšenie vedomostí a skvalitnenie zručností volených i výkonných predstaviteľov samospráv

<ul style="list-style-type: none"> rozvoj vzdelávacích a poradenských služieb pre všetkých pracujúcich v lesnom hospodárstve. 	<p>obcí v Slovenskom raji v oblasti riadenia rozvoja územia a destinácie NP Slovenský raj.</p> <ul style="list-style-type: none"> Zvýšenie odborných a jazykových vedomostí a skvalitnenie zručností manažérov i zamestnancov subjektov poskytujúcich služby návštevníkom/turistom Slovenského raja – členov OOCR Slovenský raj.
<p>Špecifický cieľ 2: Zmiernenie disparít na regionálnej úrovni v oblasti životného prostredia</p> <p>Priorita 2.4.: Dobudovanie infraštruktúry ochrany a regenerácie prírodného prostredia a krajiny</p> <p>Opatrenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> podpora zabezpečenia priaznivého stavu biotopov a druhov prostredníctvom vypracovania a realizácie programov starostlivosti o chránené územia vrátane území NATURA 2000 a programov záchrany pre kriticky ohrozené druhy rastlín, živočíchov a území vrátane realizácie monitoringu druhov a biotopov, podpora zlepšenia infraštruktúry ochrany prírody a krajiny prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení ochrany prírody a krajiny vrátane zavedenia monitorovacích systémov za účelom plnenia národných a medzinárodných záväzkov, 	<p>Program: Starostlivosť o Národný park Slovenský raj</p> <p>Podľa nového návrhu Programu starostlivosti o NP Slovenský raj strategickými cieľmi na území Národného parku Slovenský raj a SKUEV0112 Slovenský raj sú:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zlepšiť poznanie chránených častí prírody a krajiny a zabezpečiť monitoring biotopov a druhov, ktoré sú predmetom ochrany. Zachovať a/alebo zlepšiť stav biotopov a druhov, ktoré sú predmetom ochrany národného parku. Zamedziť urbanizácii alebo inému zničeniu plôch, kde sa vyskytujú biotopy európskeho významu. Vytvoriť kompaktný, cieľový areál zóny A (zahŕňujúci súčasnú zónu A a zónu B) v horizonte do 30 rokov. Zachovať funkcie, ktoré Národný park Slovenský raj plní, hlavne potenciál pre trvalo udržateľné využívanie lesných biotopov, trávnatých porastov a vhodných foriem rekreácie a cestovného ruchu

6.2 Súlad so Stratégiou rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2020

Strategickým sektorovým dokumentom pre oblasť cestovného ruchu je na národnej úrovni *Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020*. Jej strategický cieľ je zadefinovaný ako „zvyšovanie konkurencieschopnosti cestovného ruchu pri lepšom využívaní jeho potenciálu, so zámerom vyrovnávať regionálne disparity a vytvárať nové pracovné príležitosti“. V ďalšom kroku sa delí na tri čiastkové ciele:

- sústrediť pozornosť na inovácie existujúcich produktov cestovného ruchu na základe trendov v dopyte po cestovnom ruchu,
- lepšie využívať prírodný a kultúrnohistorický potenciál Slovenska podporou cieľových miest, kde už existuje stabilizovaný dopyt kľúčových trhov (nepodporovať nové cieľové miesta s nestabilnými segmentmi trhu, ktoré neprinesú dostatočný synergický efekt),
- podporovať cieľové miesta s dostatočným prírodným a kultúrnohistorickým potenciálom v zaostávajúcich regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti a tak vytvárať nové pracovné príležitosti.

K prvému čiastkovému cieľu prispieva stratégia Slovenského raja naplňaním svojho programu Atraktívna ponuka CR v destinácii NP Slovenský raj a jej propagácia. Konkrétne cez tri ciele: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie NP Slovenský raj, zlepšiť ponuku destinácie a zlepšiť možnosti nákupu produktov a služieb destinácie.

Destinácia NP Slovenský raj už zo svojej podstaty prispieva k naplňaniu druhého a tretieho čiastkového cieľa. Jedná sa totiž o tradičnú, etablovanú destináciu s veľkým prírodným a kultúrnohistorickým potenciálom (súlady s cieľom 2). Zároveň sa však jedná o marginalizované územie a preto je cieľom stratégie Slovenského raja vytvoriť podmienky a zabezpečiť cielený, dlhodobý, komplexný a synergický rozvoj územia NP Slovenský raj, ovplyvňujúci všetky oblasti života, nie len oblasť cestovného ruchu (súlady s cieľom 3). Synergický efekt v kontexte územia NP Slovenského raja znamená, že je potrebné nájsť rovnováhu medzi upokojovaním základných životných potrieb miestnych ľudí a zachovaním zdravej prírody vo svojom prirodzenom stave aj pre budúce generácie.

Stratégia sa má naplňať v rámci troch oblastí:

- oblasť kvality (kvalita konkrétnych tovarov a služieb a všetkého, čo ju vytvára, podmieňuje, ovplyvňuje)
- oblasť podpory dopytu a ponuky so zámerom prijatia prorastových opatrení (opatrenia stimulujúce dopyt v príjazdovom zahraničnom i domácom cestovnom ruchu)
- oblasť prezentácie Slovenska ako krajiny cestovného ruchu (prezentácia a propagácia Slovenska, produktov CR na cieľových trhoch cestovného ruchu)

V rámci všetkých oblastí je zadefinovaných spolu 30 opatrení. Časť z nich sa konkrétne zhoduje s návrhmi cieľov a opatrení v rámci programov Stratégie rozvoja územia Slovenský raj, napr. skvalitniť úroveň verejnej osobnej dopravy, rozvíjať informačné a propagačno-prezentačné aktivity obcí, miest a regiónov či skvalitniť pripravenosť absolventov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na ich uplatnenie v cestovnom ruchu. Niektoré opatrenia sú naformulované všeobecnejšie. Zaoberajú sa podporou aktivít v oblasti cestovného ruchu, ktoré je možné aplikovať aj na územie Slovenského raja, napr. odstraňovanie administratívnych prekážok podnikania, či motivovať subjekty cestovného ruchu k inováciám. Výskyt opatrení, ktoré sú špecificky zamerané na oblasť nesúvisiacu so Slovenským rajom (dunajská stratégia, rozvoj kúpeľníctva), je minimum.

Osobitne je potrebné zdôrazniť jedno z východísk Stratégie rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 – „Ochrana prírody – zonácia“, ktoré sa priamo dotýka chránených území ako je NP Slovenský raj. Dokument uvádza, že „z hľadiska rozvoja cestovného ruchu je v rámci zonácie potrebné, aby v chránených územiach boli vymedzené územia určené pre rozvoj cestovného ruchu, keďže aktivity cestovného ruchu existovali v niektorých lokalitách už pred vyhlásením chránených území a existujú aj v súčasnosti. Nové prístupy v ochrane prírody smerujú k podpore regionálneho rozvoja a spolupráce s miestnymi zainteresovanými skupinami a integrovaný manažment chránených území zohľadňujúci rôzne záujmy. Zo širšieho, medzinárodného hľadiska je potrebné uviesť, že bol prijatý Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (Karpatskom dohovore). Jeho prijatím Slovensko prevzalo určité záväzky aj z hľadiska cestovného ruchu ako predpokladu trvalo udržateľného rozvoja. V rámci dohovoru pritom bol schválený aj Protokol o trvalo udržateľnom cestovnom ruchu ku Karpatskému dohovoru, ktorý podpísala aj SR a ktorý udáva rámec pre udržateľné využívanie Karpát a s tým spojený regionálny rozvoj pri ochrane biodiverzity a krajiny. Vyše 70 % územia Slovenska spadá do karpatského regiónu a ustanovenia Karpatského dohovoru sú vysoko relevantné pre túto krajinu.“

Ak teda vezmeme do úvahy porovnania cieľov oboch stratégií, ich východiská a spôsob napĺňania, môžeme konštatovať, že Stratégia rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu 2015 – 2020 prispieva k naplneniu Stratégie rozvoja cestovného ruchu do roku 2020.

7 Implementácia Stratégie Slovenský raj

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie Stratégie tzv. **Implementačný mechanizmus** stratégie je základným predpokladom pre systematický priemet plánovaných aktivít do reality.

Pri jeho stanovení treba vychádzať zo zásad **dobrého spravovania rozvoja regiónu Slovenský raj** ako jedného z najdôležitejších predpokladov pre jeho skutočný rozvoj.

Spravovanie rozvoja, zjednodušene povedané, je treba chápať ako proces prípravy spoločného rozvojového plánu, spoločnej stratégie (teda dokumentu, ktorý je kľúčovým dokumentom pre rozhodovací proces v oblasti rozvoja regiónu) a proces jeho implementácie. Samozrejme, že do oboch procesov vstupujú determinujúce faktory ako je vonkajší strategický, legislatívny, inštitucionálny a finančný rámec, organizačné prostredie, mechanizmy spolupráce a tiež kompetencie (vedomosti, zručnosti, postoje) nielen predstaviteľov verejnej správy, ale aj podnikateľskej sféry a občanov v regióne. V prípade, že ciele rozvoja územia/regiónu sú stanovené a hráči v regióne sú s nimi stotožnení, je nevyhnutné nájsť implementačnú štruktúru (systémy, procesy, ľudia), ktorá zaručí ich dosiahnutie. Táto štruktúra má mať autoritu a zodpovednosť voči rôznym subjektom v regióne, aby sa udržovala integrita regiónu a súčasne musí napĺňať základné atribúty ako je efektívnosť, účinnosť, participácia a transparentnosť.

Otázka definovania regiónu Slovenský raj je preto pre spravovanie územia veľmi dôležitá. Je potrebné vychádzať z toho, že región je územie (časť krajinnej sféry), ktoré sa súborom vlastností, stavov, javov, podmienok a históriou odlišuje od susedných, prípadne ďalších oblastí, pričom jeho určitá jednota je objektívnou podmienkou a zákonným výsledkom vývoja daného územia. Súčasne jeho obyvateľstvo spájajú určité spoločné črty a pranie udržať a ďalej rozvíjať svoju identitu s cieľom podnecovať kultúrny, sociálny a hospodársky rozvoj. Voči okoliu je takýto prirodzený región otvorený, ale zároveň je aj vnútorne spätý a integrujúci.

Stratégia Slovenský raj vychádza z toho, že **hranice regiónu Slovenský raj sú totožné s hranicami ochranného pásma Národného parku Slovenský raj**, kde na jeho vyčlenenie boli použité najmä geomorfologické, prírodné a krajinárske kritériá.

Treba si ale uvedomiť, a môže to mať vplyv na spravovanie územia, že z hľadiska historického, územného a afilácie k väčším mestám, tu existujú dva subregióny - Slovenský raj – sever ako gravitačná zóna mesta Spišská Nová Ves a Slovenský raj – Juh ako spádová oblasť miest Dobšiná a Rožňava.

Pojem rozvoj regiónu, resp. regionálny rozvoj, býva často chápaný len ako ekonomický rozvoj regiónu. Termíny ako „hospodársky/ekonomický rozvoj regiónu“ a „rozvoj regiónu“ je potrebné odlišovať. Rozvoj regiónu je širší pojem, ktorý zahŕňa tak ekonomický rozvoj, ako aj rozvoj v ďalších spoločenských oblastiach.

V Stratégii Slovenského raja sa chápe **regionálny rozvoj ako súbor hospodárskych, sociálnych, environmentálnych a kultúrnych procesov a vzťahov prebiehajúcich v prírodno-spoločenskom prostredí regiónu, ktoré prinášajú pozitívnu zmenu a mali by využívať, ale i rešpektovať podmienky a zvláštnosti tohto prostredia**. Tieto procesy a vzťahy majú vplyv na jednotlivé zložky regiónu, i keď možno nie na všetky naraz v danom čase a intenzite, ale formou postupnej reťazovej reakcie. Zároveň

jednotlivé zložky regiónu, ako aj ich priestorové rozmiestnenie majú vplyv na kvalitu a priebeh regionálneho rozvoja.

Rozvoj regiónu Slovenský raj by mohol prebiehať buď ako prirodzený proces v danom území (mimovoľne, bez potreby zásahov) alebo je potrebné jeho priebeh určitým spôsobom usmerňovať a teda istým spôsobom „rozvoju napomáhať“.

V prvom prípade sa jedná v súčasných podmienkach o veľmi ojedinelý, takmer idealistický jav. Práve z dôvodu, že rôzne sub-územia disponujú rôznym potenciálom pre rozvoj, vstupujú do procesu rozvoja regiónu subjekty, ktorých úlohou je rozvoj regiónu koordinovať. Takýmto prirodzeným koordinátorom rozvoja na Slovensku by mala byť regionálna samospráva (VÚC), ale táto svojím postavením, legislatívnym rámcom, ale aj svojou filozofiou túto úlohu nenapĺňa. Navyše územie Slovenského raja sa rozprestiera v 3 samosprávnych krajoch (košický, prešovský, banskobystrický kraj), a aj keď najväčšia časť územia leží v košickom kraji, bolo by nevyhnutné dospieť k dohode o podmienkach koordinácie rozvoja regiónu Slovenský raj. Keďže samotné mestá a obce nemajú priamu zodpovednosť za regionálny rozvoj, ale rozvojom svojho územia, prípadne podporou rozvoja svojej spádovej oblasti či ďalšími aktivitami, k regionálnemu rozvoju významne prispievajú, je potrebné **hľadať taký mechanizmus, ktorý by procesu koordinácie rozvoja Slovenského raja pomohol.**

Je potrebné si tiež uvedomiť špecifický charakter „regionálneho a miestneho samospravovania“ na Slovensku. V prípade Slovenského raja je v území viacero subjektov so svojimi kompetenciami a politikou rozvoja, ktorá sa v mnohých prípadoch dosť odlišuje. Jedná sa o štátne orgány a inštitúcie, kraje, mestá a obce (18 samospráv obcí v území), odborné inštitúcie, tretí sektor, privátny sektor a jednotliví občania. Daný stav, množstvo subjektov a **komplikovanosť vzťahov na úrovni regiónu Slovenský raj, si vyžaduje nastaviť procesy a štruktúry spravovania tak, aby sa mohli plniť úlohy stanovené v Stratégii Slovenský raj** v bezprostrednej kooperácii a konsenze so všetkými relevantnými zodpovednými subjektmi.

Implementačný mechanizmus je určitým zastrešujúcim subjektom pre realizáciu Stratégie. Má predovšetkým za úlohu koordinovať realizáciu stratégie a zabezpečiť komunikáciu medzi rôznymi realizačnými programami a aktérmi rozvoja v regióne, s dôrazom na tých, ktorí poskytujú služby a produkty v cestovnom ruchu. Integruje/sieťuje zainteresované subjekty, umožňuje vzájomný prístup k poznatkom a pomáha pri rozvoji ponuky služieb a produktov. V neposlednom rade monitoruje a hodnotí napĺňanie Stratégie. Tieto všetky činnosti, ak sú správne vykonávané, môžu priniesť synergický efekt a viac benefitov pre región.

Zoznam činnosti, ktoré by mal implementačný mechanizmus Stratégie rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na obdobie rokov 2015 – 2020 pokrývať:

1. Monitoring realizácie Stratégie.
2. Periodické hodnotenie výstupov a výsledkov z procesu implementácie Stratégie.
3. Komunikácia vo vnútri regiónu Slovenský raj
4. Komunikácia navonok regiónu (iné regióny, VÚC, centrálné orgány, prípadne EÚ).
5. Informácie o možných finančných externých zdrojoch na realizáciu Stratégie.
6. Schvaľovanie podporných stanovísk pre projekty v súlade so Stratégiou z externých zdrojov.
7. Iniciovanie nových regionálnych programov/projekto.v
8. Aktualizácia Stratégie.

9. Schvaľovanie zmien v Stratégii.

Charakteristika implementačného mechanizmu (existujúca, resp. novovzniknutá inštitúcia) pre Stratégiu rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu na obdobie rokov 2015 – 2020 (2025):

1. Má mať oporu v platnej legislatíve pre rozvojové činnosti, má mať zodpovednosť za rozvoj územia v širších súvislostiach, nielen v jednom sektore.
2. Má mať rešpektované postavenie v regióne.
3. Má mať dôveru a podporu obcí, ale aj iných relevantných subjektov pôsobiach v regióne Slovenský raj (VUC, Správa Národného parku, Horská služba, Podnikateľské asociácie a ďalšie.
4. Má mať znalosť územia, poznať problémy, možnosti.
5. Má mať vybudované profesionálne a formálne vzťahy, partnerstvá.
6. Má mať kvalitnú manažérsku kapacitu na koordináciu a manažment Stratégie, internú, alebo externú.
7. Má mať kapacity pre prípravu a realizáciu projektov.
8. Má mať zabezpečenú inštitucionálnu a finančnú udržateľnosť.

Na základe naplnenia hore uvedených kritérií a charakteristík (aspoň ich časti) ako implementačný mechanizmus Stratégie v súčasnosti by mohli slúžiť:

- Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj,
- Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj – Sever,
- Správa Národného parku Slovenský raj,
- resp. iná novovzniknutá organizácia.

Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj (OOCR Slovenský raj) je organizáciou neziskového charakteru. Vznikla v decembri roku 2012 podľa § 26 zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov. Jej zakladateľmi sú samosprávy obcí a podnikateľské subjekty pôsobiace v území NP Slovenský raj i v jeho okolí.

Oblastná organizácia cestovného ruchu podľa tohto zákona je právnická osoba, ktorá podporuje a vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu na svojom území a chráni záujmy svojich členov.

OOCR Slovenský raj v súčasnosti združuje 11 samosprávnych subjektov (8 z nich z celkom 18 obcí je súčasťou územia NP Slovenský raj, či jeho ochranného pásma), 13 lokálnych podnikateľských subjektov a 2 združenia, vrátane Združenia obcí Mikroregión Slovenský raj – Sever.

Podľa Stanov organizácie hlavným zámerom OOCR Slovenský raj je vytvoriť z Národného parku Slovenský raj, Gemera a ich prírodných a kultúrnych hodnôt v spolupráci s ďalšími OOCR na ich území celosvetovo významnú a navštevovanú turistickú destináciu.

Hlavnými činnosťami v zmysle zákona organizácie č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu sú destinačný manažment a aktívne vytváranie podmienok pre podporu rozvoja cestovného ruchu na území svojich členov (katastrálne územia obcí) vrátane komplexných činností destinačného marketingu prostredníctvom aktivít ako napríklad:

- tvorba a realizácia marketingovej stratégie,
- tvorba marketingových a propagačných aktivít cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí (napr. vytvorenie a prevádzkovanie funkčného turistického portálu „vraji.sk“),
- tvorba produktov (napr. vytvorenie a podpora predaja balíčkových produktov),

- propagácie destinácie pod spoločnou značkou,
- podpora zachovania prírodného a kultúrneho dedičstva,
- iniciovanie, koordinovanie i organizovanie podujatí pre obyvateľov a návštevníkov destinácie,
- organizovanie školení a ďalšie.

Pre svoje činnosti aj komerčného charakteru má organizácia živnostenský list. OOCR Slovenský raj disponuje vlastným rozpočtom, má svoje rozhodovacie zložky, ktoré rozhodujú v súlade so stanovami (predseda, predstavenstvo, valné zhromaždenie) a má jedného zamestnanca – výkonného riaditeľa.

Mikroregión Slovenský raj – Sever je združením obcí (právna forma), ktorý združuje 14 členských obcí: Arnutovce, Betlanovce, Dedinky, Hrabušice, Hranovnica, Letanovce, Mlynky, Spišské Tomášovce, Stratená, Vernár, Vydrník, Spišská Nová Ves, Hnilec, Smižany.

Cieľom združenia je zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu v regióne cez zatraktívnenie a posilnenie kultúrneho potenciálu a zintenzívnenie pozície tohto sektora v rámci regionálnej ekonomiky za súčasného skvalitnenia vzájomnej interakcie dopytu a ponuky.

Prioritami Mikroregiónu Slovenský raj – Sever sú:

- rozvoj podnikania a podpora aktivít v cestovnom ruchu,
- zlepšovanie komunikácie subjektov v mikroregióne a navonok,
- podpora zaradeniu územia NP Slovenský raj do PAN PARKS a ochrana životného a prírodného prostredia,
- oživenie kultúrnych aktivít a tradičných remesiel,
- vytvorenie podmienok pre čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych a iných podporných fondov.

Špecifickými cieľmi sú:

- posilnenie partnerstva medzi aktérmi,
- zadefinovanie rámcov a výkonu marketingu územia,
- ucelené a koordinované propagovanie regiónu.

Mikroregión Slovenský raj združuje 14 z 18tich obcí, ktorých katastre sa nachádzajú v území – regióne NP Slovenský raj a v jeho ochrannom pásme a členstvo obcí tak pokrýva väčšinu územia vymedzeného hranicami NP Slovenský raj a jeho ochranného pásma. Mikroregión Slovenský raj – Sever má vlastný rozpočet a rozhoduje v súlade so stanovami organizácie (predseda združenie, predstavenstvo a valné zhromaždenie). Organizácia nemá výkonný manažment.

Mikroregión Slovenský raj:

- bol iniciátorom založenia Oblastnej organizácie CR v NP Slovenský raj,
- obce združené v mikroregióne boli zakladateľmi a sú riadnymi členmi aj OOCR Slovenský raj,
- je partnerom projektu Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj,

Správa Národného parku Slovenský raj je štátna organizácia zriadená Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky so štatútom príspevkovej organizácie Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky. Spravuje územie NP Slovenský raj s cieľom ochrany národných a medzinárodných prírodných hodnôt územia, jej činnosti sú zamerané na ochranu prírody a správu krajiny, vrátane ochrany jaskýň.

Správa Národného parku Slovenský raj má sídlo v Spišskej Novej Vsi a organizačne k nej patria tri terénne pracoviská v Čingove, Podlesku a Dedinkách. K 31.8.2014 pracuje v Správe NP Slovenský raj 21 zamestnancov, z toho 10 odborných, 9 strážcov parku a 1 technicko - administratívny pracovník.

Správa NP Slovenský raj svojimi nástrojmi, predovšetkým dodržiavaním a aplikáciou zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z.z. a jeho noviel, ďalej Nariadením Vlády SR, ktorým sa vyhlasuje Národný park Slovenský raj (1988, vymedzenie hraníc územia NP jeho ochranného pásma), ako aj Programom starostlivosti o NP Slovenský raj, ktorý schvaľuje Vláda SR, priamo ovplyvňuje rozvoj územia Slovenský raj a všetky v ňom vykonávané činnosti najmä cestovný ruch, lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo i ťažbu nerastných surovín.

Správa NP Slovenský raj je odborná organizácia štátnej ochrany prírody, ktorá sa vyjadruje k rozvojovým dokumentom, plánom, činnostiam v území NP Slovenský raj a spolu s rozhodnutiami orgánov ochrany prírody a krajiny v zmysle uvedeného zákona tak určuje záväzné regulatívy a limity rozvoja územia, najmä prostredníctvom územných plánov, miestnych územných systémov ekologickej stability, projektov, ktoré zasahujú a vplyvajú na územie národného parku.

Správa NP Slovenský raj nemá priame kompetencie rozhodovania vo veciach ochrany prírody a krajiny (priame kompetencie vykonávajú a rozhodovanie je v právomoci orgánov štátnej ochrany prírody - obvodné úrady a ministerstvo ŽP), ale vypracováva odborné stanoviská k činnostiam, zámerom, prevádzkam, stavbám a pod. pre orgány štátnej správy v oblasti ochrany prírody. Navyše, ako príspevková organizácia, vykonáva aj komerčné aktivity v súlade s podmienkami ochrany prírody (napr. príprava, organizovanie a zabezpečovanie splavovania Hornádu ako regulovanej činnosti pre návštevníka Slovenského raja).

Harmonizácia/zabezpečovanie súladu záujmov vlastníkov pozemkov v území, najmä lesov, tiež záujmy rozvoja obcí nachádzajúcich sa v území národného parku, ako aj záujmy rozvoja cestovného ruchu v destinácii NP Slovenský raj sú veľmi náročnými procesmi komunikácie a rozhodovania. A Správa NP Slovenský raj je v súčasnosti komunikujúcou a partnerskou organizáciou pri riešení problémov a výziev rozvoja územia NP Slovenský raj.

8 Odporúčania k zlepšeniu plánovacích a realizačných procesov v území Slovenský raj

1. Prijat' Stratéziu rozvoja územia Slovenský raj na úrovni valných zhromaždení Mikroregiónu Slovenský raj – Sever a OOCR Slovenský raj.
2. Dohodnúť sa na koordinátorovi Stratégie a subjektoch/gestoroch zodpovedných za plnenie Programov a vybudovať partnerstvo pre plnenie stratégie (formalizovať záväzky a povinnosti, úlohy vyplývajúce zo stratégie pre konkrétne jednotlivé subjekty). Subjekty realizujúce a koordinujúce stratégiu musia v rámci svojich organizačných štruktúr vytvoriť a personálne zabezpečiť plnenie súboru činností pre plnenie prijatej stratégie (komunikácia, monitoring, vyhodnocovanie, rozhodovanie, aktualizácia dokumentov...)
3. Stratéziu Slovenský raj prerokovať na úrovni obecných zastupiteľstiev, aby prevzali ciele a vybrané opatrenia a aktivity do záväzných dokumentov obcí (PHSR a ÚP, resp. iných koncepcií a dokumentov) a do svojich rozpočtov.
4. Aktualizovať PHSR obcí v Slovenskom raji, zosúladiť obdobie platnosti, proces aktualizácie, resp. tvorbu nových dokumentov ukončiť vo vzájomnom súlade do konca roku 2015 (s cieľom pripraviť sa pre možnosti čerpania externých zdrojov EÚ v programovom období 2014 – 2020). Identifikovať a zosúladiť spoločné záujmy obcí a subjektov pôsobiacich na ich území.
5. Využiť možnosť vypracovania spoločného PHSR – Spoločného programu obcí v súlade s pripravovanou novelou Zákona o podpore regionálneho rozvoja č. 539/2008 Z.z. Ako základ pre jeho vypracovanie využiť Stratéziu Slovenský raj s obsahom najnovších údajov, dát, informácií a so záberom analýz i stratégie širším, ako je len sektor rozvoja cestovného ruchu.
6. Premietnuť Stratéziu Slovenský raj do PHSR obcí a PHSR regiónov (KSK, PSK, BSK); Stratégia Slovenský raj sa má stať jedným z východísk tvorby PHSR obcí a samosprávnych krajov, má byť súčasťou zadania pre vypracovanie PHSR.
7. Definovať a pripraviť spoločné projektové zámery projekty pre podporu rozvoja územia Slovenský raj s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu v súlade s cieľmi (v oblastiach bezpečnosť, doprava, vzdelávanie, adaptácia na zmenu klímy a ďalšie).
8. Zosúladiť realizáciu Stratégie Slovenský raj s Marketingovou stratégiou destinácie NP Slovenský raj.
9. Presadiť ciele Stratégie Slovenský raj do pripravovanej Stratégie rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji, ako aj v ďalších krajoch (v prípade, že existujú, resp. sú pripravované).
10. Iniciovať vypracovanie a vypracovať územný plán pre celé územie Slovenského raja ako ÚP VÚC Slovenský raj, ktorý
 - zahrnie územie Slovenského raja v 3 krajoch, 4 okresoch a 18 obciach,
 - navrhne územnú jednotu/celistvosť regiónu Slovenský raj ako rozvojovej štruktúry,
 - stanoví kritériá pre určenie hraníc turistického regiónu a destinácie NP Slovenský raj bez ohľadu na administratívne hranice samosprávnych krajov,
 - určí limity a regulatívy pre rozvoj regiónu Slovenský raj, ako aj podmienky pre vypracovanie a schválenie územných plánov obcí, resp. inej územnoplánovacej dokumentácie.
11. Aktualizovať územné plány obcí, jedným z podkladov a zadaním má byť Stratégia Slovenský raj.